خوێندنەوەیەکی فێمینیستانە بۆ کۆچیرۆکی "دەزگیرانە قوڕینەکەم"

سەران محەممەدە سوورە

دەروازەیەك بۆ کۆچیرۆکەکە:

دەزگیرانە قوڕینەکەم، کۆمەڵە چیرۆکی چیرۆکنووس "کازیوە ساڵح"ـە، ساڵی2012 لە چاپخانەی ئاراس، لەچاپ دراوە. ئەم کۆمەڵە چیرۆکە بیست و هەشت چیرۆکی لەخۆ گرتووە. هەژدە چیرۆك لەم کۆمەڵە چیرۆکە بە شێوەیەکی بەرچاو باس لە زووڵم، شەرمە و کوشتنی ژنان دەکاتن. لاوازیی، نزمسەیرکردن و لەشیش؛ وەك چێژ و سەرچاوەی دامرکاندنەوەی ئاڵۆشی پیاوان، خراوەتە ڕوو.

نووسەر خۆی ئامادەی ڕاستەوخۆ و ناڕاستەوخۆی لە داواکردنی مافی ژنان هەبووە، چ لە ناوەوەی کوردستان، چ دوای ڕووکردنە دەرەوە. کازیوە، جیاواز لە ژنگەلێکی نووسەر خوێندنەوەی بۆ کێشە و پرسی ژنی کورد و ژنایەتیی (فێمێنیزم)ی کوردیی جیاوازە. چونکە ناوبراو لەلایەك منداڵیی و گەنجیشیی هەر لەنێو نەریت، ژینگە و فەرهەنگی نەتەوەکەی خۆیدا بەسەر بردووە. لەلایەکی تریشەوە بەهۆی ڕووکردنە هەندەران و تێکەڵبوون بەو کێشە ئازاد و یەکسانییەی، کە لەوێ لە ئارادایە؛ ئاگاداربوونی لە کارە ڕێکخراوەیی و بزووتنەوەکانی ژنانی ئەورووپیی و چۆنیەتی هەڵوەستوەرگرتنیان بۆ ماف و ئازادیی ژن، تێگەیشتنێکی نوێی بۆ بواری چالاکی ژنان و بزووتنەوەکانی ژنان لە کوردستاندا، خستووەتە ڕوو.

بەشێوەیەك چیرۆکەکانی ڕێکخستووە، کە دەنگی کارەکتەری چیرۆکەکان، لە هەناوی لەبووردەیی، مرۆڤدۆستیی و یەکسانییی ڕەگەزییەوە ڕێبکاتن. کارەکتەرەکانیش ژنن و لەلایەن پیاوانەوە ناڕەوایی و زووڵمیان لێدەکرێت و دەچەوسێنرێنەوە، وەك کازیی و مەرام بەکارهێنراون و ڕەگەزەکەی تریش ئاڵۆشیی خۆیانیان لەبەتاڵدەکەنەوە. کارەکتەرەکان هەڵقوڵاوی ئەو کولتوور و سیستەمە دواکەوتووەن، کە هەمیشە ژن قوربانیدەر بووە و پیاویش وەها براوەیەك، کە بەشان و باڵیدا هەڵبگوترێت.

هەندێك لەو چیرۆكانە وەك (دەزگیرانە قوڕینەكەم یان ژووری ژمارە 508، كە كوشتنەكەی ئاشكرا كرد؟ و مەیموونستان، ئەو سەوەی دایكیشم بۆ خواردنی گوناهباری كردم، ژنەكانی جەنەڕاڵ و كچە ئازادەكە) جێگەی سەرنجن
چیرۆكنووس باس لە كێشەكانی ژن لە كوردستان دەكات. هەكردەكان و گرێكوێرەی دروستبوونی ئەم ئارێشانەش دەخاتە ڕوو، خودی بەربەستەكانیش كە هەمیشە نێر/ پیاو لە پشتیەتی، دەخاتە بەردەم نەشتەری ڕەخنە.

نووسەر لەم كۆمەڵە چیرۆكە، خاوەنی بیرێكی یەكسانیخواز و داكۆكیكاری ژن دەردەكەوێت. لەو ڕوانگەی، كە ژنی كورد هەمیشە ڕووبەڕووی كەمسەیركردن و هێنانەوەی ژن وەك زەعیفە، خزمەتكار و تەركاری ئەو "ژەنەڕاڵ/ پیاو"ـە بووە، كە گوایە هەشێكی ڕەهای هەیە و بەرزترە لە ژن و ژن زۆتر سەزی هەیە. بۆیە پیاو مافی بەسەر ژنەوە هەیە، خاوەنداریەتی بەسەرەوە بكا، لەگەڵی ڕابوێرێت و ئارەزووەكانی خۆی لە تێر بكات.
هەوەی ئەمە خوێندنەوەی ئەم كۆچیرۆكەیە، لە چەند ڕوانگەیەكی جیاوازی بزووتنەوەی ژنان، كە ژنان خوازیارینی و كاری بۆ دەكەن و لە ژیانی كارەكتەرە سەرەكیی و لاوەكییەكانی نەو كەچیرۆكەكەش "دەزگیرانە قوڕینەكەم"ـەوە ڕەنگ دەداتەوە.

1- نیشاندانی سروشتی دایك، لە دەسەڵاتێكی پاتریاركیدا

ژن هەمیشە لەكۆمەڵگەكان بەگشتی و كۆمەڵگەی كوردیی بەتایبەتی، لە پەراوێزی كۆمەڵایەتیی، ڕۆشنبیریی و ئابووریی … تاد، گۆش كراوە. هەكارەكێشی سروشتی ژن خۆی نەبووە، بەڵكو كۆمەڵگە و هێزی خەسڵەنەر ئەمەی خستووەتەوە. پلە و چینایەتیی دروستكردووە. بۆیە دەبینین كارەكتەرەكانی نەو چیرۆكەكانی"دەزگیرانە قوڕینەكەم" هەمیشە لە پەگەی كۆمەڵایەتییدا كەنارگیر كراون. ئەو ◻◻◻یان لەسەندراوەتەوە، یان پەیان نەدراوە، كە دەبە ئەمیش وەك ڕەگەزێك هەیبەت. بۆیە دەبینین هەمیشە ژن لە گۆشەیەكی ماڵدا هەڵدراوەتەوە، ((دایكی هەموو جارێك بانگی دەكرد" كچم وەرە بۆ چێشتخانە با ڕێگەكانی گۆشتن بۆ دەی پیاوت فێر بكەم.))، ل 118.

ئەم بیركردنەوەیە، بیرێكی باوی نەو كولتووری خێڵەكییی كوردیی بەرییە و تا ئەستاش خەڵكگلەك چ پیاو، چ ژن، هەڵگری وەها تێگەیشتنێكن، كە گوایە ژن دەبێت خزمەت بۆ پیاو بكات و تەواوی تەمەنی لە چێشتخانە بباتە سەر. ئەم چیرۆكە ئەوە نیشاندەدات، كە

هەمیشە پیاو خۆی لە پێشەوە داناوە و ژنیشی وەك خزمەتکار سەیرکردووە. هەڵبەتە هەر ئەم پیاوەش بووە، کە ئەو دایکەی دروستکردووە، کە بڵێت: ڕازیکردنی دڵی پیاو؛ گەیشتن بەدڵی پیاو، کارێکی پیرۆزە و جوانیی بەژن دەبەخشێت. بەمانایەکی تر لێرەوە چیرۆکنووس دەیەوێت پێمان بێژێ: دایکی کورد خەونی خۆی لێسەندراوەتەوە. بۆیە هەر خەونێکیش، کە هەیبووبێت ئەوە خودی سیستەمی پیاوسالاریی بۆی چێکردووە. ئەوە نییە هەموو ڕێگەکانی ژنی هەر بۆ لای خۆی بردوونەتەوە.

بۆیە چیرۆکنووس سەرکەوتووانە توانیویەتی، لە هەناوی نەریتە دواکەوتووەکەی گەلەکەیەوە، کارەکتەر دروستبکات. بیری وشیاریی و هەڵوەستیش لە بەرانبەریدا و یاخیبوونی کچی تێگەیشتووش، نیشان بدات: ((ئەویش بە دەم بەڕێبەڕێوە ئەی هاوار کەی لەم عەقڵە کۆن و تەزگرتووەی تێ ڕزگارم دەبێت))، ل 118.

لێرەوە چیرۆکنووس دەیەوێت ئەو پەیامە بگەیەنێت، کە دایکان کەوتوونەتە ژێر ساوەری عەقڵی کۆن و پێویستە وەئاگا بهێنرێنەوە. سەرەڕای ئەمە پەیامێك ئاڕاستە دەکات، کە دەبێت کچان سەردەمیانە بیربکەنەوە و خاوەنی کەسێتیی و بڕیاری خۆیان بن. تەنیا کەسێکیش، کە ئەم دایکە وەئاگا بهێنێتەوە، ئەوە خودی کچەکانیان/ ژنان خۆیانن. چونکە ئەمانیش هەر ئەو مێیینەیەن، کە وەك یەك جیاوازیی ڕەگەزیی و نایەکسانیی گرتوونیەتییەوە و دەیانگرێتەوە، ئەگەر یەکنەگرن، ئاگا نەبنەوە و بە بیرێکی نوێ و سەردەمیانە لە دنیا و ژیان نەڕوانن.

ئەگەرنا هەر ئەو ڕەگەزە دەمێنێتەوە لە چێشتخانەدا بێت و هەوای ژیانی ئازاد هەڵ نەمژێت. چونکە ژنیش وەك پیاو پێویستە بۆ خۆی بژێت. چونکە دەسەڵات و مەیلیی خاوەنداریەتیی و خۆبەخاوەنزانین، دڵی پیاوی کردووەتە دڵێکی ڕەق لە بەرانبەر ژن، چونکە هەر خۆی ژنی خستووەتە پەراوێز و گۆشەی چێشتخانەوە، جا چۆن دایك ڕێگەیەك بە کچەکەی بدۆزێتەوە بۆ ئەوەی بەدڵی پیاو بگات؟!

((هەرگیز وا نییە، بیرت چوو خۆتان پەروەردەکەری ئەو داوانەن… ئەمە هەر لە لەدایکبوونەوە، لاسایی زمانی ئەو دایکانە دەکەینەوە کە باوکمان قەپچەی ڕەشی داوە لە زمانیان و چاوەڕوانی جەنەڕاڵەی قەدەرێ لە خێزانێکدا بیانوەرێنێت))، ل 89.

ئایا ئەم دایکە توانیویەتی لە کونجی ماڵەوە ئەم ڕێگەیە، کە پیاو

وەك داهۆڵێك سەرەڕێى گرتووە، بيگرێتە بەر يان لايەك لەم ڕێگه يە بكاتەوە؟! بۆيە بەتەوسەوە كارەكتەرى چيرۆكەكە دەڵێت ((تۆ هەرگيز ڕێگەيەكت زانيوە بمگەينێت بە عەقڵى پياو، نەك دڵى، م□ بەستم مەعيدەى؟)) ل 118.

گەدەى پياو، لەلايەك ئاماژە بۆ هەرسكردنى خواردن، تێرنەبوون و چێژ وەرگرتنى پياو، لەژن دەكات، لەلايەكى تريشەوە گەدەى پياو، بريتييە لەو ئيمپراتۆريەتە مێژووييەى، كە دروستى كردووە: بەچەوساندنەوە و ل□گ□□□انى خ□و□نى ژن. مێژووێك كە پياو واى لەژن كردووە بۆ گەيشتن بەدڵى، دەستبەردارى خەونەكانى ببێت و لەگۆشەى ماڵەوەدا بمێنێتەوە و خواردن پێشكێشى ئەو پاشايە بكات، كە هەرگيز لەئاستى مرۆڤ سەيرى نەكردووە، كە وەك ئەم خەون، مەيل و پرسيارى هەيە. ((ڕۆڵە خوا عەقڵێكت بداتێ كە پێى بژيت، چونكە ئەم عەقڵە ناتژێنێت))، كورتە برووسكەكانى غوربەت- برووسكەى يەكەم ل 118.

هەميشە متبوونى ژن، وايكردووە پياو دەسەڵاتە ميريەكەى خۆى بەرفراوان بكات و پەرە بەمێژووە چەوسێنەرايەتييەكەى خۆى بدات. ((تا خواستى دەسەڵاتدارى زۆرتر و زاڵتر بێ ئاستى هۆشيارى لاوازتر و كۆڵتر دەبێ، خواستى ملكەچبوون باڵاتر دەبێ، مرۆڤى ملكەچ لە سرووشت و بەهاى ئازادى ناگا، تەنيا مرۆڤى ئازاديش هەڵگرى مەزەندەكردن و هۆشيارى مافى بەرانبەرە، مافيش باسى كاتى نەبوونى دەسەڵات و ژێردەستەيييە، كەواتە ژن كە بە مرۆڤى بێ دەسەڵاتى ناو كۆمەڵ ناوزەدكراوە و كۆمەڵيش بێ دەسەڵاتى دەسەڵات ناكرێ لە زلهێزيى دەسەڵاتەوە داواى ماف بكات.))(1) بۆيە دەبينين دەسەڵاتى پياوسالارانە، بوارى بە ژن نەداوە؛ هزر بكاتەوە، پرسيار بكات و بڵێت و بڕوات. بۆيە ئەمەش وايكردووە، پياو هەميشە براوە بێت لەبەردەمى بێهەڵوێستييەك، كە خۆى بۆ خۆى فەراهەمى كردووە. هەر وەڵامدانەوەيەكيش بە كوشتن و بەردباران كردن كۆتايى پێدێنێت. بۆيە عەقڵێك، كە هەڵوێستى نەبێ و بييەوێت كۆيلانە بژێت، ئەوە دەبێت ئەم نەوەيەش وەك دايكى هەميشە لەسووچێكى ماڵەكەيدا، خەريكى ناوماڵيى بێت، ئەگەرنا ئەقڵى نوێ و بيرى نوێ قڕانى دەكات و نايژيەنێت. بۆيە خۆشويستنى پياو بۆ ژن لەم چيرۆكەدا تەنيا بۆ گەدەكەيەتى.

2- جياوازيى ڕەگەزيى و ترس لە ڕەگەزى نێر؟

جياوازيى ڕەگەزيى و هەبوونى نا يەكسانيى لەكۆمەڵگەى كورديدا، ژنى كردووە بە ڕمووزن. لەوێوە ژن وەك ناموس، شەرمگەى وەك ئافات

و ئابڕووچوونی خێزانەكەی لەكەدرێتەوە. بۆیە چیرۆكی “ئەو سەوەی دایكیشم بۆ خواردنی گوناهباری كردم” چیرۆكی كچێكی سەرتاپای منداڵیی لە نێو ترس و شەرمەدا بەسەر بردووە. ترسێك، كە وایكردووە، لە خەونیشدا دار، دیوار…تاد، لێی ببن بەسێبەری باوك و برا.
كارەكتەری چیرۆكەكە كچێكی یازدەساڵانەیە. هەر لە منداڵییی و لەو تەمەنە بچكووكەیەوە بە گوێیدا چرپێندراوە، كە نابێت تێكەڵاوی هیچ نێرینەیەك بێت. جا چ لە خوێندنگە بێت یان قسەكردن لە ڕێگە لەگەڵ كوڕ. هەموو ئەمانە بۆ كچ تابۆ كراون و نابێت لێی نزیك ببنەوە.

((دایكم بۆ نیوەی هاوپۆلەكانمی گوتبوو هەر شتێكیان لێبینی یا لە ڕێگە لەگەڵ كوڕدا قسەی كرد خێرا وەرن لە ماڵەوە بەمن بڵێنەوە))، ل 114.
هەر ئەمەش وایكردووە كە كارەكتەر/ كچی كورد، تێكەڵاوی ڕەگەزی نێرینە نەبێت و باوەڕ بە هیچ پیاو/ كوڕێك نەكات. ((هەزار جار پێم وتویت و پێت دەڵێمەوە، ئەوەی نێر بوو باوەڕی پێ نەكەیت، تەنانەت گەر باوكیشت بوو، ئەگەر ئۆتۆمبێلێك لە ڕێگە ماڵی هەر كەسێكی لێ پرسیت نزیك نەبیتەوە))، ل 112.

ئەوە سیستەمی خێڵەكیی و باوكسالارییە قوربانیی بە هەردووك ڕەگەز كچ/ كوڕ، دەدات. ئەو دوو ڕەگەزەی سروشت هەڵی بژاردوون و خودا وەك یەك گیانی بەبەردا كردوون، ئیتر لە یەكتری دەكرێن. كوڕ دەبێتە ڕەگەزی دڕندە و كچیش دەبێتە ڕەگەزی شوورەیی، شەرمە و سەر بە فەتارەت. ناڕەوایەتییەك پیاو دوو جار بەخۆی دەكات، جارێك بە ڕەگەزی بەرانبەر و جارێكیش بە خۆی، كە خۆی وەك دڕندە دەناسێنێت ئەم كچە داماوە تەنانەت سووڕی مانگانەشی، كە سروشتی خۆیەتی. لێی ڕادەكات و لێی دەترسێت، چونكە هەموو شتێكی لەلا كراوەتە شەرمە و شوورەیی.
دایكە عەیبە یانی چی؟
واتە خوا دەتخاتە جەهەننەمەوە……، ل 110.

بۆیە هەموو پرسیارەكانی بۆ دەكرێنە ترس و دڵەڕاوكێ. هەر، كە خوێنی مانگانەش دەبینێت، ئەوە لە خوێندنگە بۆ ئەوەی هاوڕێكانی نەیبینن، قسەی بۆ هەڵنەبەستن و نەی گێڕنەوە بۆ دایكی، پەنا بۆ پاسارانی خوێندنگەكە دەبات.
تەنانەت، كە خەونیش دەبینێت و كوڕێك ماچی دەكات و زگی لەپڕدەبێت، ئەوە لە كاتی سووڕی مانگانەی و بینینی خوێن، ترس دایدەگرێت و ئەم خەونەی وەك ڕاستییەك بۆ دەردەكەوێت. چونكە پێشتریش چیرۆكی ئەو

کچەی بیستووە و زانیویەتی، کە چۆن بەهۆی زگپڕ بوونی لە خۆشەویستەکەیەوە، نەفرەتی لێکرا و بە بێڕەوشت ناوی بردرا.

ئەمە جێگەی هەمیشە کۆچکردنی کچانمان بووە، بۆ ژوورە تاریکەکان. ئەمەیە کەپتکردن، کە هەمیشە کچی کورد تێکەڵاوبوونی لەگەڵ ڕەگەزی بەرانبەریدا، بۆی کراوەتە شەرمە، لە وەڵامی بۆچییەکەشیدا؟ ئەوە هەمیشە پەنا بۆ ئەو سزایە بردراوە کە خودا دەتخاتە دۆزەخەوە. هەرگیزیش ئەم تێگەیشتنە باوەی کۆمەڵگە، ئەو بوارەی بە ژن نەداوە وەها تێگەیشتنێك بخوێنێتەوە، لێکی بداتەوە و ڕەزامەندی بۆ دەرنە بڕێت.

ئیتر ئەمە دەبێتە هۆکارێك و وا لەو کچە دەکات، کە تەنانەت سەیرکردنی ئاوێنەش بۆی نەشیاوە، چونکە پێی دەڵێن: ((دەت پەیدا کردووە))، ل 114. بۆیە ئیتر سەیرکردنی ئەو بۆ ئاوێنە، سەیرکردنی ڕووخساری نابێت وەك سروشتی خۆی، وەك هەر کوڕ و کچێك، کە لە جوانیی خۆیان، حەیران دەمێنن، بەڵکو کاتێك سەیری ئاوێنە دەکات، بۆ ئەوە سەیری دەکا، کە ئەو جیاوازیانە ببینێتەوە ((کە شوانی برامی لای دایکم شیرین کردووە و منیشی نابووت کردووە))، ل 114. ئیتر گەڕان بۆ دۆزینەوەی جیاوازیەکان، دەبێتە بەدزی سەیرکردنی ئەو بۆ ئاوێنە، تا بزانێت بۆچی ئەم شوومە؟! کەچی ئەو/ برا، پیرۆز و ئازادە. بۆچی جەستەی ئەو کارەساتە و مایل بە دیلکردنیەتی؟ تۆ بڵێی پەیوەندییەکی ڕەگەزیی لە نێوان مە و ئاوێنەدا نەبێت؟ کە تەواوی منداڵیەتی لەنێو ئاوێنەدا بە نەبێتە خۆ ناسکردن، دەرککردن و پێشیانی سۆز و جوڵانی ئارەزوو، هەڵبەت ئەمە لە هەرتك ڕەگەزدا و بەبێ گەڕانەوە بۆ نارسیس.

3- ئازارەکانی کچبوون

لە دایکبوونەوەی زەوی، هەڵگرتنی جیاوازیی ڕەگەزیی نێوان ژن و پیاوە، کە چیتر ژن وەك ڕەگەزی کەمتر، شووم و ئابڕووبەر… تاد، سەیر نەکرێت. ژنیش لە زمانی خۆی و تێڕوانینی خۆیەوە، ئەمیش گوزارشت لە ژیان، بوون و گەوهەری مێبوونی خۆی بکات. ئەوە ڕوونە کە ژن لە کۆمەڵگە دواکەوتووەکاندا هەمیشە سەرکووتکراوە و دەچەوسێنرێتەوە. هەموو ئەمانەش بە هۆی مێبوونییەوە بووە. هەڵەیەك، کە هەرگیز نەیکردووە، مێبوونیەتی، بەڵام نا مێبوون؛ ڕووحی پاسارییەکە، لە فڕین بەنێو ئەبەدییەت. مێبوون ڕووحی شیعرە. بەفرە کاتێك سەر بە زەویدا دەکا بۆ لەدایکبوونەوە و ژیانەوە.

چیرۆکی "دارسێوەکەی باپیرم" وێنای ئەم جیاوازییە ڕەگەزییە دەکات، لە نێو خێزانی کوردییدا، ئەمیش لە ڕێگەی میراتەوە. ئەم چیرۆکە ئەوە نیشان دەدات، کە هەرگیز لە نێو خێزانی کوردییدا وەك یەك سەیری کچ و کوڕ نەکراوە. ئەمەش بووەتە فەرهەنگ و هەمیشە کوڕ لەپێشتر دادەنرێ و کچیش نەك هەر لەدایکبوونەکەی، بەڵکو بەرگوێکەوتنی ئەوەی، کە منداڵە لە لەدایکبووەکە "کچە؟!" ئەوە نێوچاوانی باوك، برا و مام، گرژ دەبێت، چونکە لە لەدایکبوونی کچ، گوایە هێنانی بەڵایەکی گەورە و شوورەییەکی مەزنە.

سەرەڕای ئەوەی، کە مافی میرات بەخشکاریش، هەمیشە پیاو سەرقافڵەی ئەم کاروانە و خاوەنی هەموو شتە هەبووەکانی بنەماڵە و کوڕە لە پێشەکی خێزانەکەیە. ((باپیرم بەر لەوەی بمرێت ماڵ و موڵکەکەی بەسەر کوڕ و کچەکانیدا دابەش کرد و ئەو دارسێوەشی بە من بەخشی. من تەنیا نەوەیەکی بووم لە نێوان یازدە نەوەدا شتم بەرکەوت، ئەویش تەنیا بە خواستی باپیرم))، ل 9.

هەڵبژاردنی نەوەیەك لەنێو یازدە نەوەدا لەلایەن باپیرەوە، ئەمیش کچ و بەخشینی دارسێوەکە، کە میراتی بنەماڵەییە، ئەوە هەر زوو تەقینەوەی نەك تەنێ پیاو، بەڵکو ژنیش لەبەردەم پێدانی ئەم بەشە میراتە ڕوودەدات، چونکە کچەکانی باپیرەش میراتیان دەکەوێت، کە ئەمانیش کوڕیان هەیە.

((ئامۆزا و پوورزا هەرزەکار و کامڵەکانم دەنگی ناڕەزایەتییان گەیاندە ئاسمانی سەروو دارسێوەکە، مامەکانم و پوورەکانم خەریك بوو دیوەخانەکەی باپیرم بکەن بە گۆڕەپانی جەنگی مەغۆلەکان))، ل9.
هەرزوو ناڕەزایی ئەوە دەردەبڕن، کە ئەم بڕیارەی باوکیان، واتە باپیری کچەکە داویەتی، ئەوە بڕیارێکی ئێجگار هەڵەیە و نادادپەروەریی تێدایە، چونکە:

یەکەم: منداڵەکانی مامی گەورە، ڕەچاو نەکراوە، کە لە پێشترن.

دووەم: بەخشینی وەها دارسێوەك، کە ئەو هەموو شەڕە و قوربانیانەی، کە لە پێناوی پاڕاستنی ئەم دارسێوەیە دراوە، ئێستا دەدرێت بە نەوەیەکی یەکێك لە کوڕە بچووکەکانی و سەرەڕای ئەمەش ئەو نەوەیە، کوڕ نییە و کچە. چونکە کچ بە دیتەی ئەمان ئەوە نە هێندە لە پێشەوەیە، نە توانای پاڕاستن و بەرگە گرتنی هەیە.

تا بەو هۆیەوە بەسەر مافی نەوەکانی، کە کوڕی گەورەیە بازبدرێت. ئەم تێڕوانینەش لەوە سەرچاوەی گرتووە، کە ژن زوو خۆی لەدەست دەدات و توانای بەرگەگرتن و داکۆکی کردنی نەك هەر لە کەس و شت،

بگرە لە خۆیشی نییە. ئەمەش بیرکردنەوەیەکی هەرە لاوازی کۆمەڵگەی داخراوە، هەڵقووڵاوی ئەو دەسەڵاتەیە، کە پیاو پاوانی کردووە، ئەمەش سیمای کۆمەڵگەی داخراوە بە ڕووی شارستانییەت، دێموکراسیی و یەکسانییی نێوان مرۆڤەکان.

یەکێك لە بیرە هەرە سەرەکیی و مرۆڤدۆستییەکانی ژنایەتیی لەو دەقەدا ئەدگاری خۆی یان بیری خۆی تێدا لەق نەکردووە، کە باپیری خودی کارەکتەر/ کچەکە، دەڵێت: ((من خۆم دەزانم چ ئازارێك لە ناخی ئەم دارسێوەدایە و دەشزانم منداڵەکان و نەوەکانم کامیان باشتر تیماری ئەو ئازارانەیان پێ دەکرێت و کامیشیان مێژووی ئەو دارسێوە وەکو خۆی دەڵێتەوە))، ل 10.

ئەم چیرۆکە ڕێگرییەکانی بەردەم ژن، هەر تەنیا بە پیاو نابەستێتەوە، بەڵکو ژنیش بەشێکی ئەم ڕێگرییەیە. سەرەڕای ئەمەش وێنای پیاوێکی شکۆمەندیشمان بۆ دەکێشێت، کە بیردەکاتەوە و جیاوازیی ڕەگەزییش وەلاوە دەنێت. وەڵامی ئەم هەڵە تێگەیشتنەش دەداتەوە، کە گوایە ژن توانای پارێزگاریی، پاڕاستن و بەرگەگرتنی نییە و ناتوانێت بارودۆخەکان تێبپەڕێنێت، بەڵام وەدەنگهاتنی پیاوی وشیار، ئەوە ڕێگه بە وەها تێگەیشتنێك چۆل دەکات، ((باپیرم سوور بوو لەسەر قسەی خۆی و گوتی، ڕۆڵە منیش بۆیە دەیکەم بە ناوی ئەم کچەی تۆوە، دەمەوێت ببێت بە موڵکی کەسێك کە بتوانێت بە گژ ژیاندا بچێت((، ل11.

لێرەدا گەرەکە ئەوە بگوترێ، کە هەر سێوەکیش لەو دارسێوە، ژنێکە، مرۆڤێکە. هێنانی ناوی دارسێو لەم چیرۆکەدا ئاماژەکردنە بەوەی، کە ژن وەك سەرچاوەی ئاشکراکردنی زانین و خواردنی بەری دارسێوی بەهەشت، کە زانینی بۆ مرۆڤایەتیی کەشفکرد، هێنراوە. کە هەر ئەمیش بوو ئەوەی، کە لە بەهەشت لێی یاساغکرا، لە سەر زەوی بەدەستی بێنێت. بۆیە ژن ئەو مرۆڤە کاردەستەیە کە هەمیشە بزوانی بە ژیان و ژیانێکی نوێتر تێدایە. مرۆڤ کاتێ دادەماڵرێت لە بەها مرۆڤییەکات، ئەوکاتەیە، کە چالاکی نییە، چونکە چالاکیی ڕیشەی هەیە؛ کە خواستە.

بۆیە دارسێو: پێگە، جوانیی، ڕۆڵ و کاریگەریی ژن، لە کۆمەڵگەدا نیشان دەدات. کەچی ئێستا بۆچی ناکرێت ژن خاوەنی شتێك نەبێت. ((من دەمێکە لەوە تێگەیشتووم ئەوەی خەڵکی مەملەکەتی حیکایەتخوانەکان شێتگیر دەکات ئەوەیە ژنێك خاوەنی دارسێوێك بێت))، ل 13. ئەمڕۆ ئەو لاپەڕەیە هەڵدراوەتەوە و نهێنییەکەی خوێندراوەتەوە، کە پیاو و پیاوی کوردیی، بۆچی ترسی لە ژن هەیە ببێتە خاوەنی خۆی و خۆی

بڕیار بدات، چونکە ئەودەم ژن پرسیار لە ناسنامە ڕاستەقینەکەی دەکات و بەدوای بوونە ڕەسەنەکەی خۆی دەگەڕێت. چیتر ئەو مرۆڤە بەنامرۆڤکراوە نامێنێتەوە بۆ پیاو، کە سەرچاوەی چێژبینین و سۆز جووڵاندنی پیاو بووە. بۆیە هەرگیز ناکرێت وەك ترس سەیری: ماف، ئازادیی و بزووتنەوە فێمێنیستەکان بکەین، بۆیە باسکردن لە ئازادیی، نە تەنێ ژن، بەڵکو هاوکات پیاو خۆیشی خوێنەکی لەبەر ڕۆیشتووی برینێك دەبێت، برینێکی قووڵ، کە هەمیشە ئەگەری نەخۆشییەکی تری کوشندەی بۆ سەر مرۆڤایەتیی و کۆمەڵگەی لێدەکرێت. برینێك دەبێت هەمیشە کولاوە، کە مرۆڤ پێیەوە دەتڵێتەوە، بەڕوەی خواستی بۆ چارەسەرکردنی هەبێت. بۆیە باسکردن لە ئازادیی نەك تەنیا پیاو، بەڵکو مرۆڤ، ساڕێژکردنی برینێکی قووڵە، کە مێژووی دەسەڵاتی باوکسالاریی، کردوویەتیە ژیانی کۆمەڵگەوە؛ کردنەوەی دەرگە داخراوەکانە بۆ ڕووی ژیانێکی یەکسان و بەختەوەر.

بەدیوێکی تر ئەم چیرۆکە، دەکرێت چەند خوێندنەوەی تر هەڵبگرێت، ئەم چیرۆکە لە 2012 بە دووساڵ پێش داعش نووسراوە. هەڵبەتە ئەمە ڕامان دەگرێت. چونکە دەکرێت بیبەستینەوە بەو بەرخوودانییەی لە کۆبانێ کچانی شەڕەڤان کردیان. وەجا دارسێو دەبێتە هێما بۆ خاك، کە هەر ئەو کچە دەیپارێزێت، کە باپیرە لە وەسیەتدا بۆی بەمیرات داناوە. واتە میراتی کچانمان شەڕەفی پاڕاستنی نیشتیمانە، چونکە هەر ئەو دەتوانێت بەرگریی لێبکات و بیپارێزێت. هەڵبەت باپیرەش لە کەسیەتیی عەبدوڵڵا ئۆج ئاڵان وێنا دەبێتەوە، کە وەك سەرکردەیەك پاشخانێکی لە ڕووی هزر و کارەوە بە نەوەی نوێ بەخشیووە. هەم ناسنامەی خەباتی چەکداریی بەخشیە ژن و هەمیش وێڵەی دوای بوون و ئازادیی خۆی خستن.

لەوەوە خەمی پاڕاستنی نیشتیمان، کە بۆ پیاو ئەمڕۆ ئێجگار قوورس کەوتووەتەوە، ئەوە ژن هەڵگر و داینەمەی شەڕ و خەباتە. بۆیە هزریش بەبێ خەم و خەمیش بەبێ چالاکیی بەدی نایەت. ئەوەی ناسنامەی ژنانی شەڕەڤانی کۆبانێی گەیاندە هەموو جیهان، ئەو پڕۆژە گەورەیەیە، کە باپیرە و نەوەی ڕووناکبیر و تێگەیشتوو وەدەڕی دەخەن.

کە هیچ خەون، چالاکییەك نەبوو، تا ئیرادەی ناساندن و بەدیهێنان بکات، ئەوە نەبوونی خەون و چالاکیی، کوشتنی ئازادیی نابێت، بەڵکو کەوتنەوەی دنیایەك، نیشتیمانێك دەبێت، کە ڕۆڵەکانی خۆیاڵپێاو و تەنبەڵ دەژن. چاوەڕێی دەستێکی ئاسمانیی دەبن بێت و لەو چاڵە ڕزگاریان بکات. لە ئەمە هەموو ئەو ڕەگەزانەی ملکەچ نەبوون و کارابوونە، لە ڕزگارکردنەوەی کۆبانێدا دەدۆزینەوە. واتە ژیانی

نوێ لە كەبانە، خەڵكگەلی ڕووحمردوو بەرهەم ناهێنێت. بۆیە ڕەوتی ژنـــــایەتیی لەم نەوەیەدا، لە ئەگەری بـــــاشترین بەرەو پێشەوەچوونەكـان دەبینرێـت. هەڵبەت بە بەردەوامیـی ڕەگەزەكـانی جووڵەی ژیان: هزر، خەون، خەم، ئیرادە، چالاكیی.

4- نموونەی ژن وەك دایكێك دوای كەستكەوتن

ژن لە گەلێك بار و ڕووداودا لە پیاو خۆڕاگر و بەهێزتر بووە. تەنانەت لە ژیانی هاوسەرییەتی و چاوەڕوانیشدا، ئەوەندەی ژن بە بێگەردیـی(*) و خـاوەنی نەشكانـدنی بەڵێنـی هاوسـەرییەتیش دوای كەستكەون و لەدەستدانی مێردەكەی ماوەتەوە، ئەوە پیاو ئەوەی نە كردوویەتـی نە دەتواناشیـدا هەبـووە بیكـات. بە مانـایەكی دیكە، ئەوەندەی ژن دەتوانێت بۆ منداڵەكەی كچ/ كوڕ، دوای لەدەستدانی مێرد یان لێكجوودا بوونەوەیان، پارێزكارییان بكات، نانیان بدات و پەروەردەیان بكات، ئەوەندە پیاو بۆی ناكرێت، چونكە بەڕاستی ژن توانایەكی بێسنووری لە چاوەڕوانیی و دانبەخۆداگرتندا هەیە.

ئەی بۆچی بە سۆزداریی زۆتر لە پیاو سەیر بكرێت؟ ئەوە نییە پیاو دوای مردنی ژنەكەی، زوو یان دڕەنگ ژن دێنێتەوە، بەڵام ژن لەسەر منداڵەكانی دادەنیشێت، تا گەورە دەبن. لێرەدا دایك/ ژن تەمەنی گەنجیی خۆی بۆ منداڵەكانی دەبەخشێت؟!
یەكـێك لە چیـرۆكە سـەرنجڕاكێشەكەی نێـو” دەزگیـرانە قـوڕینـەكەم” چیرۆكیر “ئەو بخووری نەمری دادەگیرسێنێ”یە، كە دوای ئەوەی “ئەم”، كە دایكی “ئەو”ە، واتە دایكی كچەكەیە، ئەوكاتەی باوكی لە شەڕێكدا دەكوژرێت، ئەوە “ئەو” لە زگی دایكیدا بووە، بۆیە دایكەكە بەخێوی دەكات و وەك بێوەژنێكی داوێنپاك و میهرەبان دەناسرێت و خەریكی بەخێوكردنی منداڵەكەی دەبێت و مێرد ناكاتەوە، لە وەڵامی پرسیاریی شوونەكردنەوەشی وتوویەتی: ((من ویستوومە لە ژیاندا بۆ یەك كەس بژیـم و بۆ یەك كەسـیش بمـرم، بۆ ئەو كەسـە ژیـام هەر بۆ ئەویـش دەمرم))، ل 94.

ئەم دایكە، بۆ بەخێــــوكردنی كچەكەی و ئاگــــالێبوونی، دەكۆشێ و ڕووبەڕووی هەمــوو نــاو و نــاتۆرەیەكیش دەبێتەوە، كە بۆ دوایەوە هەڵیدەبەستن و چاودێریی دراوسێی خراپ و تانە و قسەی بێجێش ڕێژانە لێ بڕانە. تەنـــانەت ئەو ژنەی، كە كـــونێكی كـــردووەتە حەســارەكەوە و تێیــدا چاودێریی هەمــوو خەڵـك و جووڵـانەوەی هەر هەنگـاوێكی ئەم دایـك و كچە دەكـات. بۆیە هەناسـەكانی ئەم كچە و هەناسەكانی دایكێك دوای مردنی مێردەكەی، دەبێت چەند گەرم و چەند

جاریش ساردییی دراوسێی چەتوون و خەڵکی بیرکەر و تێنەگەیشتوو، هەناسە تەنگیان کرد بێتن؟

5- شەڕەف، چەکەکە بەدەستی پیاوەوەیە بۆ کوشتنی ژن

شەڕەف هەمیشە، لە واتا بەرفراوانەکەی خۆی داماڵدراوە، بچووك و بەرتەسك کراوەتەوە، هەر ئەمەش زیانی زۆری بە مرۆڤ/ ژن، گەیاندووە، شەڕەف بە مانا بەرفراوانەکەی و لە کۆمەڵگەیەکی کراوە، خاوەن ئازادیی و ڕاوبۆچوونی جیاواز، بە واتای بەها، نرخ، گەورەیی و شکۆمەندیی دێت، کە بە تاکەکان دەیگەڕێننەوە. کاتێك دەڵێن: فڵان کەس، کەسێکی بەشەڕەفە، ئەمە واتە ئەو کەسە خاوەنی گەورەیی، ئازادیی و ڕووحێکی مەزنە، کە کەس پێی نەداوە، بەڵکو خۆی فەراهەمی کردووە.

بەڵام شەڕەف لە کۆمەڵگە دواکەوتووەکان و دەسەڵاتی پاتریاکی، هەمیشە بەرتەسك کراوەتەوە. ئەو مانا مرۆڤییەی شەڕەف هەیەتی، لێی ستاندراوەتەوە و مانایەکی نەرێنی لێبارکراوە. شەڕەفێك ئەوەندەی پیاو بە ناسنامە و دەسەڵاتە پاتریارکییەکەی بەکاری هێناوە، ئەوەندە هەڵوەستەیەکی مرۆڤاسای لە تەك شەڕەف نەکردووە، کە ژنی پێ نەچەوسێنێتە، بەڵکو پێچەوانە بووەتەوە. ئێستا شەڕەف بەندە بە کچێنیی و کاری زایەندیی (سێکسیی)، دوور لە نەریت و شەریعەتە ئایینییەکان. وەجا نەر ئەوەی بۆ ژن بە بێڕەوشتیی و شکاندنی یاسا دینییەکان سەیری دەکا، ئەوە بۆ ئەم، دەچنە پەراوێزی نەبوونەوە، کەچی ژن بەنێوی شەڕەفەوە دەکوژێ و بەردبارانی دەکات، بۆیە زۆرجار تەنیا شتێك دەفریای ئەم کچ/ ژنە داماوە بێ، لە یەکەم شەوی بوکێنییدا، ئەوە دڵۆپێك خوێنە، ((تەنیا ئەو پەڕۆ سوورانە گەواهی دانایی ئەمەن و بورکانەکان ڕامانناماێن))، ل 153.

لە یەکێکی تر لە چیرۆکەکان، یادەوەریی ژنێك دەگێڕێتەوە، کە چۆن بەهۆی دەستدرێژیی نامەحرەمەوە، کە باوکی مێردەکەیەتی، لە ڕێگەی بەهەشکردنەوە زگی ژنەکە پێدەکات، هەڕەشەشی لێدەکرێت بە ناوزڕاندن و کوشتن. بۆیە دوایی وا بەباش دەزانێت بەهۆی ئەو خۆشەویستیی و وەفایەی بۆ پیاوەکەی هەبووە، پێی بڵێت و ئاگاداری بکاتەوە. هەرچەندە زۆرجار لەوە دەترسێت، کە باوەڕی پێ نەکات، چونکە: ((ئاخر ئەوساش هەر لەو ئابڕووچوونەی ئێستا دەترسام بەبێ تاوان دەیتوانی ئەوە بخاتە پاڵم))، ل 61، هەر کە پێی دەڵێت، ئیتر ئەوەی بیری لێکردبووەوە، کە پشتتێکردنی پیاوەکەی بوو و تاوانبارکردنی بە بڕابەوو، کە گوایە درۆ دەکات، منداڵەکە لە کەسێکی ترە و

خیانەتی لە هاوسەریەتیی کردووە، ئێستاش دەیەوێت پاکانە بۆخۆی بکات، چونکە ((پیاوان هەمیشە خۆیان لە ژنەکانیان بەڕاستتر دەزانن و ئەوەندەش ژن بەشەڕەفی خۆیان ناوزەد دەکەن، ئەوەندە کەسوکاریان نزیکترە لێیانەوە هەتا ئەو شەرەفە،....))، ل 58.

ڕاستییەکەشی ئەم ژنە هیچ تاوانێکی نییە و بێگوناهە، بەڵکو ئەوە ئاڵۆشی دڕندەیی نێرێکە، پیاوێك کە خیانەتی لە کوڕەکەی کردووە و ژنێکی بێگوناهیشی کردووه‌تە قوربانیی ئاڵۆشییەکەی. لەوەش زێتر، کە هەڕەشەی کوشتنیشی لێکردووە، کە ئەگەر ئەمە ئاشکرا بکات یان ئەم کارەی لەگەڵ نەکات، ئەوە ئابڕووی دەبات و دەیکوژێت، چونکە هەمیشە شەڕەف چەکی دەستی پیاو بووە، بۆ ناو زڕاندن و ڕیسواکردنی ژن: ((لەوەش زیاتر چەقۆیەکی گەورەی لێ دەردەهێنام و دەیگوت دەتکوژم و دوایی دەڵێم شتی خراپم لێ بینیوە و لەسەر لەشفرۆشی کوشتوومە))، ل 62.

ئەمە چارەنووسی ژنێك و دوان نییە، بەدەیان و سەتان ژن، تووشی وەها ناڕەوایی و دەستدرێژییکردنەسەر بوونەتەوە و دەبنەوە. دوایش ب□ نێوی شەڕەف و لەشفرۆشیی دەکوژرێن.

ئەم چیرۆکە گۆرانییەکی غەمگینە. گێڕانەوەی ناڕەوایییه‌کە، کە ڕەوەندەکانی بە چیرۆکەوە ژیاو، حەوسەڵەی گێڕانەوەیان نییە. نامە نەگەیشتووەکانی منداڵێك دەگێڕێتەوە، کە نامە بۆ خودا دەنێرێت تا باوکی بۆ بنێرێتەوە، کەچی نازانێت ئەو باوکەی ئەوی بەناو بانگ دەکرێ، باوکی ڕاستی□قینەی نییە ((… نازانی باوکی ڕاستی□قینە لەگەڵ ناوی خۆیدا زنجیرەی سێیەم وەردەگرێ))، ل 62. ئەفسووس هەموو نامەکانی منداڵێك لە نەگەیشتن کاڵ دەبنەوە، منداڵێك لەو ڕۆژەوە بۆ ئەو ڕۆژ، لە چاوەڕوانیی باوکێکدایە، کە هەمیشە خۆزگە بە ئارایی خواستنیەتی لە ژیاندا. ئەمە یەکسان دەکرێت بە مەیل و خولیاکانی کچانیشمان، کە هەمیشە نامەکانیان ناگەنە جێ، کە شەڕەف هەزاران وێڵ و سەرگەردان دەکات. هەزارانیش نەشتەری شەڕەف خوێنیان دەڕژێنێ و خوێنیان دەچێتە گۆزە شکاوەکانەوە.
زۆرجار ئەم گۆرانییە هاوئاهەنگ دەبێت، لەگەڵ عەشقێکی ناکام. یانیش داوای دڵنیاییکردنەوە، لە دڵدار و نیازیەتی گۆرانیی خۆی بۆ بچڕێت و پێی بڵێ:

دڵنیام بکە،
چیی تر گەنمی تاڵە قژەکانم
رێژنەی ماچ تەڕیان ناکات
چونکە نیشتیمانی سەرابی رووت

خستمیە گەرووی پامیامەکەوە
پاکیزەییمی
کرد بە دەمامکی گوناه و
کچێنیمی کرد بە قەڕەبرووت، ل 53.

بەڵێ نیشتیمانەك، كە مەیل و خەونی هەموو مرۆڤێكی وەك سەراب، وەك تەمێكی نەناسی زستانە، كە تەنیا هەڵدەكات، بەڵام هەرزوو لەباردەبرێن و هەم بەگەردیی هاژەی سولی بەرزی لەدەستێنن و هەمیش كچێنیی دەدزن و ئاور دەدەنە ڕووخساری فریشتە ئاسای. ئیتر نە ماچی خۆشەویستیی، نە هەستی مرۆڤدۆستیی نییە تا بیلاوێنێتەوە. هەموو ئەمانە لەگەڵ كچێنییدا مانا دەبەخشنە خۆڵ و هەرزووش بەمانایی دەبەخشنە گوناهێك، كە بێگووناهییە.

6- ژن و پێگە سیاسییەكەی

دەسەڵاتی پاتریاکی، نەك بووە بە بنەمای سەرەكی خێڵ، بگرە ئەو دەسەڵاتە سیاسەت و جومگەكانیشی گرتووەتەوە. بە شێوەیەك كە ژنگەلەكیشی كردووەتە كەسێك كە خۆی، لە دەمولوتی پیاو هەڵبسوێت و لمووزی ماچ بكات. بەرگریی لە دەسەڵاتی پیاو بكات و بووەتە بەشێكی بچووكی خۆ لەلا گەورە، بەڵام بەكارهێنراو لەلایەن بەشێكی گەورەی سیاسیی چەوسێنەرەوەی ڕەگەزی ئەم.
لە چیرۆكی “ئەو نامانەی بەر لە مردن نەخوێنرانەوە”، كە پێكهاتووە لە(6) شەش نامە، كە بۆ “دلارام” دەینێرێت.

دلارام لێرەدا دەكرێت هێما بێت بۆ هەموو ئەو پیاوانەی، كە لە دەسەڵات دان و هۆكارێكی هەرە سەرەكین لە چەوساندنەوەی ژناندا.
هەڵبەت دلارام، كە خۆی بەشداریی ئەم دەسەڵاتەیە دەكرێت لە خەونی خودی چیرۆكنووسیش شتێكی تر نەبێت، كە زیاتر شیمانەی ئەوە دەكرێت چیرۆكنووس خەونی پێوە دەبینێت بۆ بوونی وەها كەسێك، كە وەڵامی پرسیارەكانی بداتەوە و دەخەمی سیاسەتێكی شەفافدایە، ئەوە وەك چیرۆكنووس دەڵێت ((چۆنە تا ئێستا بێدەنگن چۆن سیاسەت دەكەن؟))، ل 186.

دوای ئەوەی باس لە دەستەیەك دەكەن، كە دروست دەبن و هەموو شتێك بۆ میزی نەرینەیی خۆیان پیرۆز دەكەن، هەرچی جوانیی هەیە دەی شێوێنن و دزە دەكەنە ئەقڵی میرەكانی شار. دیارە ئەم دەستەیە لەسەر بنەمای دۆگما و چەقبەستوو خۆیان بەرز دەكەنەوە بۆ ئاستێك، كە هەمیشە ئەم ساوێرە وەك خۆشەویست لە ئاوی مەلكانەی ئەقڵی مرۆڤی

بە هزر و زەرینەی خەڵکیدا بڵاو دەبێتەوە و گەڕا دەکات.

هەر دوای ئەمە ئەم دەستەیە بەباکانە ڕەگەزی بەرانبەر دەچەوسێننەوە و ئازاریان دەدەن و ((بەباکانە پێ دەنێن بە دەی هاوڕەگەزەکانی خۆماندا))، ل 184، کار دەگاتە ئەوەی، کە تەنانەت ژنگەلێکیش، کە دوێنێ نارازییی و چالاك دەبینران، ئەوە ئەمیش بەنی میزیان گرتووە و ملکەچی هەموو ئەو بنەما سیاسیی، ئایینیی و خێڵەکییانەن، کە بە هۆیانەوە هاوڕەگەزەکەیان دەچەوسێنرێتەوە، کەچی نەك بێدەنگن، بەڵکو ئەوەی زمانی بکاتەوە ئابڕووی دەبەن و تووشی مەینەتیی، گێرمە و کێشەی زۆری دەکەن.

بۆیە گەڕان بەدوای خۆدا و خۆ دیتنەوە، یان ملکەچنەبوون بە ساوەری چەکووشی دەسەڵاتێکی فاشیل، ئەوە یان دەبێت بچیتە ژێر باڵیان، یان ئەوەتا هەمووان دەنگت لێهەڵدەبڕن و بە نەشاز، دز و بێشەرەف تاوانبارت دەکەن و ڕووت لێهەڵدەماڵن، چونکە گەلێك لە هاوڕەگەزەکانی بەر لافاوی میزی ئەم دەستەیە کەوتوون، ڕەنگ و دەنگیان بووە بە هی ئەمان و ئەمانیش بەهۆیانەوە هاوڕەگەزەکانیان پێ دەمکووت دەکەن.

ئەو دەسەڵاتە سیاسییەی، کە خشتەی کارەکانی ئەوە، ڕۆژێکی تێدا نەماوەتەوە بە پاکیی، جوانیی و خۆشەویستیی، چونکە تەواوی ڕۆژەکانی حەفتەیان بە ناشیرنییەکانی خۆیان پڕ کردوون و پڕیان دەکەنەوە، ئەوەتا ((شەممە: دەینی سکی کچۆڵەیەك کە بە ناوی عەشقەوە لە خشتە بەراوە، یەکشەم: لە بەردەم ئێوارە هاتنی بێوەژنێکدا ڕشانەوەی گورگێکی برسی ئێوارەکەی ڕەش داگەڕاندبوو، دووشەم: دایکی شەهیدێك پێنجەرەکانی پاشگەزبوونەوەی بەڕوودا دەخەرێتە سەرپشت، سێشەم: گەڕانەوەی چیرۆکی نیفاق و داستانیکارەکتەرییەتیی دەستکرد بۆ ڕیزی کەنیزك، چوارشم: چەند تەکێشەرێکی مەدەرن لەسەر ژمارەی مەعشووقەکانیان بەشەڕ دێن، لە یەکەم پێنجشەمی سەرەتاییتانەوە هەتا دوا پێنجشەمی ئەم وشەیە کارەکتەرێکی دەڕاوتان قیڕەی هەموو بەقە بەزیوەکانتانی لەگۆڕدا تاقی کردەمەوە هەتا گەنجییەتیی سەربەڵاوم دابەش بکات بەسەر سمکۆڵانی ئەسپەکانی عەشیرەتاندا))، ل 186.

بۆیە پرسیاری کارەکتەر، پرسیاری ژنگەلێکە، تەواوی ناڕەواییەکان، کە دەرهەق ژن کراون، ئەوە دەرهەقی کارەکتەریش کراون و ڕووحی مرۆڤانەکەی ئەمیان ئازارداوە. بۆیە بە چاوێك، کە پەرۆشییەکی گەورە دەبینرێت لە گلێنەکانیدا، دەپرسێت و بە تەوسەوە یەژێ: کام

ڕێژتان ماوەتەوە، کە خشتەی کارەکانتانی لەدابنێن، چونکە ئەوەتا هەموو ڕێژەکانتان بۆ چەوساندنەوە، کوشتن، لەچاڵنان، بێوەژنکردن و تازیەبارکردن، پڕکردووەتەوە.

هەر ئەمەیشە، کە وا دەکات کارەکتەر حەز بە گەورەبوونی "دلارام" نەکات و هەر بە بچووکی بمابایەوە لای جوانتر دەبوو، چونکە چی پیاو هەیە، ئەوە ڕێژێك لە ڕێژان منداڵێکی بێگەرد بووە، کەچی گەورەبوون ئەمی کردووە بە پیاوێکی ترسناك و چەوسێنەرەوە، ((چەندم پێ خۆش دەبوو منداڵێکی منداڵ بوویتایە، نەك منداڵێکی گەورە، چەند لە گەورەبوونت دەترسم. چونکە دەزانم ئەو جۆرە منداڵییە دەتکات بە گەورەیەکی ترسناك))، ل 186.

دوو تێڕوانینمان لەمەڕ دلارام خستنە ڕوو، تێڕوانینی سێیەممان لەمەی سەرەوە هەڵدەهێنجین، کە ئاوە لەو فەرهەنگە باوە کۆنەی نێو کۆمەڵگەی کوردیی دەداتەوە، کە سەبارەت بە لەدایکبوونی منداڵەی کوڕ هەیانە، کە هەمیشە وەك پیرۆزییەك سەیر دەکرێت. کەچی بە کچ پێچەوانە دەبێتەوە، کە کچ مایەی شوم و نەگریسییە. بۆیە هەر ئەو منداڵە کوڕە، کە لەنێو فەرهەنگێکی باوك سالاردا چاو دەکاتەوە، ئەوە کاریگەریی ژینگە و خێزانەکە بەسەریەوە گەشە دەکات. دوایش خۆی دەبێتە پیاوێك، کە دەیەوێت نەك چارەنووسی خۆی، بەڵکو هی ژنیش دیاری بکات. لێرەوە چیرۆکنووس ترسی ئا لەم گەورەبوونەیە هەیە و ناکرێت نەرێیانەش لەم گەورەبوونە سامناکە، ترس هەن، بە بەشەکەی تری ژیان و ژین نەهێنێت، کە ژنە.

7- ڕەنگدانەوەی ستەمکردن لە ژن

شکۆ هەمیشە پیاو لە خۆی مارە بڕیوە. بۆیە لەو کاتەوەی شکۆ لە ڕەگەزی بەرانبەر دەستێندرێت و پێی نادرێت، ئەوە خودی ئەم ڕەگەزە کە ژنە، مەحکوم بە کۆیلەیی و مەحکوم بە تاوانی بوون دەکرێت. هەر ئەم ژنە مەحکومکراوەیە، کە لە جیاتی ئەوەی باوەشی پێدا بکرێت و شکۆمەندیی و میهرەبانییە سروشتییەکەی لەبەرچاو بگیرێت، ئەوە خراوەتە ژێر باری قورس، ئەشکەنجە، ئازار و قامچی پیاو.

هەڵبەتە ستەمکردن هەر تەنێ نەبەستراوەتەوە بە سووچی ماڵەوە، زیندانییکردن و لەستاندنەوەی گەلێك لە مافەکانی ژیانی مرۆڤ/ ژن. بەڵکو ستەمکردنی پیاو لە ژن، ئەمڕۆ زۆقتر بووەتەوە، کە چووەتە لایەنی لەشی ژنەوە و ئەم ستەم و زووڵمکردنە لەسەر ژن لە لەشە و خۆدامرکاندنەوەی پیاویش بە ئەندامەکانی لەشی ژن دەگەڕێتەوە، کە

پیاو وەك چێژ و خۆدامركاندنەوەی ئارەزووی زایەندیی، خۆی لە ژن نێزیك دەكاتەوە، بەڵام بە جیاوازتر لە ژیانی بەری. كە هەوڵدەدات لەوەوە ئارەزووە زایەندییەكەی خۆی دابمركێنێتەوە و لەگەڵیدا ڕابوێرێت و كات بەسەر ببات. تەنانەت بە مەیل و تێركردنی ئارەزووەكانی و كات بەسەربردن، ئەوە كار گەیشتووەتە فریودانی ژنی هاوسەردار، یان دوای هاوسەرگریی كردن، لە پێوەندیی بەستندایە لەگەڵ ژنانی تر. ئەمەش بۆ ژنەكەی خۆی بەشیاوی نازانێت. تەنانەت ژن وەك هەڵوەستوەرگرتنیشی لە بەردەم وەها كارێكدا، كە مێردەكەی دەیكات. ((پیاوێك لە بازاڕی گەوادەكاندا لە قوژبنی تاریكییەوە، فریوی ژنی هاوسەرداری دەدا بۆ خیانەتی هاوسەری))، ل 8.

هەموو ئەمەیش ستەمكردنە لە ژن، بۆیە ئەمڕۆ چەوساندنەوەی ژن لە لەشیدا وێنا بووەتەوە و زۆتر دەیچەوسێنێتەوە. ئەمڕۆ لەوەی كە پیاو بە سۆز نیشان بدرێت، ئەوە هەر ژن دووچاری دەبێتەوە و كەم سەیركردنیشی لەم ڕوانگە كۆنەی پیاوەوە بۆ ماوەتەوە كە ژن سۆزدارترە.

هەڵبەتە بۆ ئەمەش هەمیشە پیاو دەمامكی پێشیوە و ڕووی ڕاستەقینەی خۆی هەرگیز وەك ئەوەی، كە هەیە پێشان نەداوە. بۆیە هەمیشە ژن لەم تاوان ئەنجامدانەی پیاودا، قوربانی بێگەردیی و بێگوناهیی خۆی بووە، بۆیە ئەم ئاڵۆشیەی پیاو هەیەتی، بووەتە هۆكارێكی هەرە سامناك لە كولتووری كوردیدا، ناپاكی كردنی پیاو، لەوەوە دزە دەكاتە ناو بێگەردییەك كە خودی دەسەڵاتی پاتریاكی ڕێگر بووە لە تێكەڵبوونی ڕەگەزیی، كە وایكردووە متمانە بە هەموو ڕاستییەكی درۆ بكات و وشیارییەكی كەمتریشی هە بێت لە ڕەگەزەكەیتر.

سەرەڕای ئەمە نەبوونی ڕۆشنبیرییەكی خێزانداریی و زایەندیی. ئەوەی دەشمێنێتەوە لەو سەرەڕۆیییەی كە پیاو دەیكات، شێواندن و نواندنی بێوەفایییەكە، كە ژنانمان مینا كوڵوكەی تەرزە لێدراو، تەمەنیان هەمیشە لە ئەفسانەكانی پرۆمیسۆس و داستانی” ئۆدێسە و ئەلیادە”ی هۆمیرۆسەوە، بە پێوە لكاندنەوەی تاوانێكی تر لە گێژاوێكدایە، كە تێیدا ژن وەك هۆكاری هەموو شوومی و شەڕێك نیشان دەدات. بۆیە ڕازیبوون بەشی ئەوە بەوەندەی كە هەیە و پێی ڕەوا بیندراوە، ئیتر دەبێ بڵێت: ((ئەمەی قەیرە كچانی قەدەر، هەردەم ئەفسانەی فرمێسك بە گوڵەكانی ماچ دەسپێرین))، ل 52.

بۆیە گۆكردنی “قەیرە” لە دەمی كارەكتەر، دەرەنجامی ڕەشبینییەكی ناكۆتا، بێنەكردن و شیمانەنەكردنی هەڵوەستێكی مرۆڤیانەیە لە

پیاوێك، كە هەمیشە سەنگی خۆی بە كەمسەیركردنی ژن و چاوتێبڕینی وەك چێژ و دامركاندنەوەی ئارەزوو، شكاندووەتەوە. ((لەگەڵ ئەوەی ژیان بەبێ ژن نابێت، بەڵام ژیانێكی سەرفراز و ماناداریش لەگەڵ ژنێك جێگای باس نابێت كە تا ئەو ڕادەیە بچووك و سووككراوە))(2)، بۆیە ڕێزگرتنی ژن، لەلای پیاوەوە ئاماژەكردنێك دەبێ، بە خۆشویستنی ژن و خۆشویستنی ژیان. ژیانێك كە هەر لە سەردەمە كۆنینەكانەوە بووژانەوەی خاك و زیندووبوونەوە و چرۆكردنی سروشت، وایكردووە بە دایك بچوێنرێت. لەم دیتگەیەوە مانایەكی قووڵ هەڵدەمژین كە: بوونی سروشتی دایك، بوونی بنەڕەتی سروشت و ژیانە، چونكە خودی دایك (ژن) ئەم بوونە موفەڕەك و پیرۆز دەكات.

8- ماسكی پیاو هۆكاری فەرهەنگی داخراوە؟

ا- چیرۆكی "كچە ئازادەكە"

فەرهەنگی داخراو، هەمیشە سەر بە زوورە بەدەنگەكان و كەڵانە بە جەمەكاندا دەكات. فەراهەمی كەشەكە، كە هەمیشە چاوی ئەم، چاوی گشت تاكەكانە. دەبێت لە چاوی ئەمەوە خەڵك سەیری خۆی و دەوروبەری خۆی بكات، چونكە هەمیشە باوك و دایك {دایكی دروستكراوی دەسەڵاتی پاتریاكی}، بە گوێچكەی تاك بەتاكدا دەچرپێنن، وەك ئەوەی ئەحلام مەنسوور دەڵێت: ((هەمیشە دایكم پێم دەڵێ وەكو خەڵكی ڕەفتار بكەم))(3)، لە وەها دەخەڵكیشدا ژن/ كچ، هەمیشە بەهۆی ئەو نەریتە ڕیشە داكوتاو و دەقگرتووە، دەكرێت بە كۆیلە و قوربانی سەرەكیش هەر خۆی/ ژن دەبێت.

بۆیە لە چیرۆكی "كچە ئازادەكە"، كە كچێكی ڕۆژهەڵاتییە و لە ڕۆژهەڵاتی نەریتیی ژیاوە، لەم چیرۆكەدا كارەكتەر داوای یاخیبوون دەكات. یەكسانیی و ژن دەكاتە لەرە و لە بەدەنگیدا نەوای دەنگەكی یاخیی و خودێك دەبیسترێت. جاڕ دەدات و هاوارێك، كە ماسوولكەكان وەك دەنێتەوە.
بەڵام ئەم كارەكتەرە نەك هەر لەلای پیاوانەوە، بەڵكو لە لایەن خودی ژنان خۆیانەوە، دەدرێتە بەر نەشتەر و پلار، چونكە ئەم، ڕێچەی نەریتی شكاندووە و لە یاسای خێڵ هەڵقریوەتەوە، بۆیە ((لە ڕۆژێكی ژناندا كۆمەڵێك لە ژنان بە ژنەكی ناعادەتی ناوزەدیان كرد و تاوانی دابونەریت شكاندنیان دایە پاڵی گوایە ئەو یەكسانییەی ئەو داوای دەكات بۆ ئەوان زەرەرە))، ل 160.
ئەم كچە، دژی كۆنپەرست، مرۆڤكوژ و تەسكبینەكانە، نزا و هاواری، لە گەواڵەیەكی سەركەشانەدا دەبن و ئاوەزانی هەستێكی مرۆڤدۆستانە

دەبن، کە هەمیشە پەنجەی هەواشییەك و نەرمونیانییەکی خوداژنانە، لەسەر ژنەکان سەمایانە و سەر لە ماڵی یەکسانیی هەڵدەسوون.

بەڵام ((بەبەهانەی ئەوەی گوایە چەندین ساڵ پێش گەلەکەی خۆی کەوتووە و لەگەڵ ڕەوتی پێشکەوتنی مێژووی نەتەوەکەیدا ناڕوات، هاوار دەکات دەست دەخرێتە گەرووی، سەربەرز دەکاتەوە دەدرێت بەسەریدا، هەنگاو دەنێت قاچی دەکرێت بە داوادا. بەر نەفرەتی مینبەرەکانی دەخەن. گوایە ئەو پێشکەوتنەی ئەو لە نەتەوە ڕۆئاوایە کافرەکانەوە وەرگیراوە))، ل161.
فەرهەنگی داخراو، بە ڕووی هەموو شتێکی نوێ، دەنگێکی ئازاددا هەڵدەشاخێت و ڕووبەڕووی دەبێتەوە. هەرگیز نابێتە لەنگەر بۆ هەرسکردنی نوێ. فەرهەنگی خێڵ، هەرگیز خوازیاری ئاشنایەتییی و تێکەڵبوونی لەگەڵ فەرهەنگێکی تر نییە. بۆیە هەر دەنگێکی لەخۆی جیاواز دەداتە بەر نەشتەر. هەر کەسێکی لەخۆشی، کە بانگ بۆ یەکسانیی و ئازادیی بدات، تاوانباری دەکات و بە هەڵگەڕاوە، لەدین دەرچوو، ناوی دەبات، کە هۆگر بە پێشکەوتنی نەتەوە ڕۆژاواییە کافرەکان بووە.

دواجار کارەکتەر، ڕووکردنە دەرەوە هەڵدەبژێرێت، لەو فەرهەنگە دەربازی نابێت، بەڵکو لەو فەرهەنگە هەڵدێت، کە یەکسانیی و پێشکەوتن ناخوازێت. هەنگاوەکان لە وڵاتێکدا دەیگیرسێننەوە، کە گوایە تێیدا پێی دەوترێت ((هەموو بۆچوونەکانت پەسندن. وڵاتی ئەو یەکسانی و ئازادییە کە باسی دەکەیت، فەرموو ئەوە دیمەنی شیرینی دەریا کە هەمیشە بە ئاواتییەوەیت. دەبەرێتە سەر دەریا و مەلەوانگەیەکی تێکەڵاو، وەکو هێشووە ترێ پیاوان و ژنانی ڕووتی بە یەکسانی لێ هەڵنیشتووە))، ل 161.

گرفتی سەرەکیی لەم چیرۆکە و لە گەنجانماندا ئەوەیە، کە لەجیاتی بەرەنگاریی: هەڵهاتن و ڕووکردنە دەرەوە هەڵدەبژێرن، ئەمەش پەیوەندیی بە ڕووحێکی تێنەبڕ و ترسنەکەوە هەیە، چونکە مرۆڤ دەبێت بە خواستێکی بەهێز سەنگەر بگرێت و ئەحلام ئاسا بیر لە ناوزەڕاندن و ژیانێکی ڕازاوە نەکاتەوە. کوا ڕچەشکاندن، بەبەهاییکردنی بەهاکان و شەڕی کۆنخوازیی، ڕووحی مرۆڤی هەڵاتوو، له کاتێکدا، کە هەمیشە لە ڕاکردندایە. مرۆڤی هەڵاتوو بەدوای هیچەوە نییە، نە خەونی هەیە، نە بە خۆی دەگات وەك ناسین. هەڵاتوو دەبێت تا پەسەان دەست بە سەریەوە بگرێت. له دەمێکدا زەمینە بۆ وەرانکاریی لە وڵاتدایە. لە هەر وڵاتێك زێتر، ئەم زەمینەیە لێرە سازاوە و دەبینرێت.

کارەکتەر لەوێش هەم دیسان، کە گوایە بەهەشتە و ئازادیی و ماف هەیە، بەڵام هەر زوو دەبێتە مایەی پێکەنین و گاڵتەپێکردنی ئەو ژن و پیاوانەی لە ئاوی دەریادان، کاتێك شەرم دایدەگرێت، چونکە ئەو لە فەرهەنگێکی کراوەدا نەهاتووەتە ئەو وڵاتەوە، بۆیە ((ناچار دەبێت، لەجیاتیی مایو (سترێج) و تیشێرتێك لەبەر دەکات بۆ ناو مەلەوانگە))، ل 161، جارێکی تر هێندەی دیکە شەرم دایدەگرێت و کاتێکیش لە ئاوەکەدایە نزیك بە خنکان دەبێت. ئیتر ئەم خنکانەش دەبێتە خنکانی ڕاستەقینە، دەرەنجامی ئەمەش هەر ئەو پێکەنینە و گاڵتەپێهاتنەی هاوڕێ نوێیەکانی بوو، کە گوێبیستی ئەوە دەبێت پێی دەڵێن ((ئەم دواکەوتووە داوای یەکسانی دەکات، کە خۆی لە ناو یەکسانیدا جێگەی نابێتەوە؟)) ل 162، ئەمەش کاتێك قووڵتر دەبێتەوە، کە زۆر ڕەگەز پەرستانە دەڵێن: ((بابە ئەمانە بەسەد ساڵی تر ناگەن بەشارستانییەتی ئێمە، هەتا دوێنێ بەشاخەوە بوون)) ل162.

ئەورووپاییەکان بۆ ئەوەی ئازاد بژین، هەڵنەهاتن، بەڵکو لەو زەمینەیەی بۆ گۆڕانکاریی دەبینرا، یاخی بوون و بەرەنگارییان نواند. بەڵێ، شەڕی ئایندە بۆ هەڵهاتن/هەڵهاتووان ناکرێت.

دوای ئەمە کارەکتەر، لەگەڵ دوو هاوڕێ، ڕوو دەکەنە کافتریایەك، کە لەوێ یەکترناسین لەگەڵ کۆمەڵێك کەس دەکەن، کە بە یاخی و ئازاد ناسراون. دوای ئەمە یەکێکیان جگەرەیەکی پێشکەش دەکات، بەڵام ئەم سوپاسی دەکات، چونکە جگەرە ناکێشێت و سروشتی ئەوە. دوای ئەوە خزمەتگوزارەکە فەرموویان لێدەکات، کە ((هەریەکەیان داوای بیرەیەکی کرد و ئەویش داوای شەربەتێکی پرتەقاڵی کرد))، ل 162، بۆیە ئەمان ئەم هەڵوێستەی ئەو بە نەشیاو دەزانن و پێی دەڵێن: کە تۆ کەسێکی ڕۆشنبیر بیت و شەرمە هەر لەگەڵ شەربەتدا بیت. چیرۆکنووس لەم وێنەیەدا وێنەی ئەو جۆرە ڕۆشنبیرانەی ئەوێشمان بۆ دەکێشێت، کە جۆرە ڕۆشنبیرەکانی ئەوێش، مەرج نییە هەموویان کەسانی تێگەیشتوو و مرۆڤدۆست بن، بەڵکو کاتێ کارەکتەر هەر کە داوای شەربەت دەکات، ئەوان وەك جەنێویان پێدرابێت، دەتەقنەوە، کە بۆچی داوای شەراب ناکات.

ئا هەر لەوە کە سەر بەرز دەکاتەوە، چاوی دەنیشێتە سەر ژنێکی باڵاپۆشی چارشێو بەسەر، کە بەرانبەری دانیشتووە و تاوناتاوێك، چەمکی پەچەی لادەدات و پێکەکەی هەڵدەدات. بۆیە سەری سووڕ دەمێنێت و لەبەر خۆیەوە دەڵێت ((ئای خۆ لای ئێمە تەنیا باسی ئەم دیمەنەش بکەین بە چاوی خۆت بینیوتە، بڕیاری کوشتنت دەدرێ، سەیرە من داوای ئازادی بۆ ئەو دەکەم، کەچی ئەو لە من ئازادتر و ئازاتریشە))، ل

163.

دوای ئەم گفتوگۆیە، بابەتێکی تر قسەی دەربارە دەکرێت، ئەمیش خۆشەویستییە، کە هەریەکەیان باسی ژیانی خۆشەویستیی و پەیوەندیی خۆیان دەگەڵ دڵدارەکانیان دەکەن. کاتێکیش ڕووی دەمیان دەکەنە کارەکتەرەکە ((ئەی تۆ باسی چی خۆتمان بۆ دەکەیت، باسی خۆشەویستییە ڕاستەقینەکان، یان کاتییەکان؟))، 163. بەڵام ئەوە دەیوروژێنێت و دەڵێت: لە فەرهەنگی ڕۆژهەڵاتدا، ڕاستەقینە قەدەغەیە، چجای ئەوەی کاتییەکان.

ڕاستییەکانیش سنگت دەکەنە نیشانەی گوللە. ئەوە کاتیی هەر مەپرسە، لە پەواردایە، تاوانەکە مایە بۆ لەخۆشبوون نییە، تا من ئەزموونی بکەم. بەپێی پیاوێکی دانیشتووی نێو گفتوگۆکە، لە هەموویان پیرتر، پێی دەڵێت ((بۆ کچم تۆش وەکو هەموو مرۆڤێکی تر مرۆڤ نیت))، ل 163، بەپێی بۆ چاوی پڕ ئەسرین و دنیایێك پڕ ڕەشیی و غەمەوە، پێی دەڵێت: ((بەڵێ مرۆڤم… مرۆڤێکی لەوانەوە لە نەخێرەکانی ڕۆهەڵات، مرۆڤێکم ڕەهەندی ڕوانینەکانم پڕ کراوە لە ڕەشانەوەی کەسانێك کە لە دەرزەمانەوە تاوانباری مێژووی مرۆڤن))، ل 164.

ڕۆژهەڵاتێك هەمیشە دەنگ و ڕەنگی ژنانی، لەپشت پیاوەوە دەبیسترێت و دەبینرێت. ژن لە زمانی خۆیەوە نا، بەڵکو لە زمانی ڕەگەزی نێر/پیاوەوە گوزارشتی لێکراوە و وێناکراوە، کە دەبێت چی بکات و چۆنیش بیکات، ئەمە هەر پیاو بڕیاردەدات و داردەستەکە هەر لە دەستی ئەمدایە. ئەو ئەمەی، کە شکۆی پیاوی پێناس دەکرێت.

ب- چیرۆکی ژنەکانی ژەنەڕاڵ

چیرۆکی ژەنەڕاڵ، چیرۆکەکە کار لەسەر ڕووهەڵماڵینی دەمامکی پیاوێك دەکات، کە چۆن بۆ ئارەزووەکانی فریوی کچێك دەدات، باسی خۆشویستن، عەشق و بەدەسووتانی خۆی، بۆ کچە دەکات. ژەنەڕاڵێك، کە کۆشکە سپییەکەی، لە ژنگەلێك بۆ ئارەزووەکانی، کە وەها سەیری ژن دەکات، کە ژن جگە بۆ ئارەزووە زایەندییەکەی و کات بەسەر بردن هیچی تر نییە، پڕ کردووە. ((کانی هەر یەك جار خۆشە ئاوی لێ بخۆیتەوە… بەڵام من وەکو وتوویانە" کانییەك ئاوت لێخواردەوە بەردی تێ مەگرە" بەوەفا دەبم بەرامبەریان و لە ساختمانەکەدا کاریان بۆ دابین دەکەم، بەردیان تێ ناگرم))، ل 133. ژەنەڕاڵێك ئەم دەنگە ((چەندین جار بەسرپەی خۆشەویستی و بێ ئاکام گەیشتن و دەسۆزی دڵ و دەروونی ئەمی پڕ کردبوو ئەو دەنگە دلەڕە لە بۆ هەڵوەستیی مرۆڤەکاندا باسی

جورئەتی دەکرد و لە خیانەتدا باسی پاکی دەکرد))، ل133.
بەڵام، کە وەك پێشتر ھەرزوو بە چاوەڕوانیی کردن بە دیداری، دەکرایە ژوورەوە. ئەوە ئێستا ئەم دەرگەی بەڕوودا داخراوە. ئیتر ژێنەڤاڵە بەکامی دڵی خۆی گەیشتووە و ئارەزووی لێ شکاوە. ھەرگیز ئەو ژێنەڤاڵەیە نییە، کە پێشتر ((چەندین خەشم ئەوەی بەگوێی مندا داوە))، ل 134. بەڵێ گومانی ئەوە دەکات، کە ڕەنگە ئەو دەنگەی لە ژوورەوە دەت ئەم نەبەت ((ئەگەر ئەو بوایە ئێستا ھەر بەزانینی کە من لەبەرەم خۆرا دەیکردەوە ژوورەوە و قسەی خۆم لەگەڵ دەکرد… یا ھیچ نەبێ کە دەیزانی من گوێم لێیە ھەرگیز وا توندوتیژ خۆی پێشان نەدەدا، ھەر بەو ناسکی جارام دەجووڵایەوە))، ل134، ئیتر مەیلی مریشکەکی تر دەکات.

ئەم ژێنەڤاڵەیە ببووە نموونەیی و ژێنەڤاڵەیەك دلەبەر و مرقدەست، بەشەوەیەك کە ((لە ھەموو کەس بەگەڕدتر بەت مرەڤتر بەت بەرەوشتتر و بە ھەڵوەستتر و ئاشتیخوازتر بەت))، ل 134، کە خەشەویستییەکەی وایلێکردبوو، کە خودی خۆیشی نەبینەت تەنیا و تەنیا ئەو ببینەت. خەشەویستییەك، کە وەھا بەرپەرچی ھەر قسە و قسەڵەکەکیشی دەدایەوە، کە دەربارەی ئەو/ژێنەڤاڵە، دەکران، ئەم نمایشەش درێژە دەکێشەت تا ئەو ڕۆژەی، لە دەستبازیی و گەرموگوڕیی ماچدا، ژێنەڤاڵە دەیداتە بەر زللە، نە یەکیان و نە دووان.

سەرەتا واھەست دەکات زللەی خەشەویستییە و گاڵتەی دەگەڵە دەکات، بەڵام تا ئازاری لەھەڵدەستەنەت و تەنانەت بەر دەم و چاویشی دەکەشەت، ھەر ئەمە نا بەڵکو چی وشەی ناشیرینیش ھەیە پێی دەڵێت: ((ھیچ و پووچ، بەناموس، سەزانی))، ل 135.
کە تا ئەو کات ھیچ کەسەك، وەھا وشەیەکی پێ نەگووتووە. لە پێ ھەموو شتەکان ئاوەژوو دەبنەوە و وێنەی ڕاستی خۆ وەردەگرنەوە. ژێنەڤاڵەیش، لە پیاوەکی خۆیست، چەوسێنەر و مەشك پووچ، تای تەرازوویەك داگیر ناکات. بەڵکو وشەگەلی وەك: ھیچ و پووچ، بەناموس و سەزانیی، ئەم وشانەن، کە لە بازاڕی دەمقەڕەباڵغییی پیاودا، ئەمانە بە ناشیرینکردن، ناوزڕاندن و کەمسەیرکردنی ژن، ئاووسن بە ((ژانە ھەزاران جار بیستنەوەیان، کە پیاو وەك پاکانەیەك بە خودی خۆی و چەکی بەرگرییە دینیی، سیاسیی، ئابووریی و مرەڤبوونە شکەمەندەکەی، خۆی پێ دەکێڵتەوە. ژنیش ھەڵدەداتە دەزەخەك، کە ھەر پیاو دروستی کردووە.

بەڵێ ھەر دوای ھەڵمەزینی جوانیی و پێژمووردەکردنی خونچەی، دوای تەربوون و وەرسبوون لەی، دوای سووکایەتیی پێکردن و جنێو پێدان،

نەك هەر خێرا دەری دەکاتە دەرەوە، بەڵکو هەڕەشەشی لێدەکات ((خێرا بڕۆ دەرێ با بەفیشەکێ کاسەی سەرت لێ نەکەمەوە))، ل 135.
ئـــایە کەســـێك شەڕ و فیشەك، چەك و سووکتەماشـــاکردنی ژن گەورەی کردبێت، لە مانای خۆشەویستی و عەشق دەگات؟!
((ژن بوو بەوەی لە پیاو بدات))، ل135. کەی گوێ لە دەنگی ناوەوەی دەگرێت؟! کەی کەی. ئیتر ئەم ژەنەڕاڵە، ژەنەڕاڵی شەڕە دۆڕاوەکانە، ئەو شەڕانەی مێژووێکی بۆ ناسکردنی مر□قبوون ب□ مر□قی نەبەخشیووە.
چونکە ژەنەڕاڵ لە کڵپە و بڵێسەی ئەوین ناگات. تێگەیشتنی نییە لە مســتەکۆڵە و زللە خۆشەویســتییەکانی دڵبەر. تەنیــا دامرکانــدنەوەی دەوێت و تێربوون.

بۆیە کچە/ کـــاره‌کته‌ر، پێـــی دەڵیـــت: ((جەنەڕاڵ تۆ بەردەوام خۆت بەبراوە دەزانیت، بەڵام دەبێ ڕۆژێ ئەوەت تێ بگەینم کە تۆ براوەی شەڕێکـی دۆڕاویـت))، ل 136، ئەوەی تۆ شەڕی بۆ دەکەیـت، ئەوەی بۆی ژیـاویت، ئەوەی خۆتـت پێـی ناسـکردووە، ئەوە ڕۆژێـك ئەوەت پێشان دەدەم، کە چەندە ما□ی پێکەنین و گاڵتەجاڕی دەم گەمەیەك بوویت، کە هەر لە زوووەوە بە وەدەرنـانی تۆ ئاشنـا بـووە. چـونکە ((لە شەڕەکاندا فرمێسکی ژن و خوێنی پیاو هیچ بەها و نرخێکی نییە))، ل 136. ئەمە دەبێتە ڕوو بەڕووبوونەوەیەك لەسەر بوون و ماف. بوون و خودێکی ڕه‌سه‌ن، چونکە پیاو وەچەی دوای شەڕە دۆڕاوەکانە. لە تۆڵەی دۆڕان بەدرێژایـی مێـژوو، دەیەوێـت کێماسـییەکانی خۆی بە ژن پڕ بکاتەوە و شوورەیییەکانی بەژن بسپێرێت.

ئەمەش کاتێك بۆ ژەنەڕاڵ دەردەکەوێت و ئاشکرا دەبێت ((کە هەستت بەوە کرد فرمێسکی ئێمە بەرامبەر خوێنی ئێوەیە ئەوکات دەزانیت براوەیەکی دۆڕاویت))، ل 136، ژەنەڕاڵ شەڕ وایکردووە هەرگیز تۆ خۆت نەناسیت. شەڕی تۆ لەپێناو بێبەهاکانە و شەڕکردنە لەپێناو هیچ. بۆیە شتێك دەستەبەرت کرد بێت، خۆشاردنەوە و نیشاننەدانی ڕووی ڕاســتەقینەتە. نیشـــاننەدانی ڕووی ڕاســـتەقینەش، لە دۆڕان و نشووســتییەکانەوە فێــر بــوویت، کە هەمیشە دۆڕاو سـوود لە متمــانە وەردەگرێـت و لە مـامەڵەی بـاش و خۆشەویسـتی ناگـات. بۆیە هەمیشە ترسنۆکانە لەپشتەوەڕا هێرش دەبات.

دەرکەوتەی چیرۆکەکە:

ژەنەڕاڵ، یەکســانە بە پیاوانێـــك دوای شەڕێکـــی دۆڕاو. شەڕیـــش پاشماوەکەی کەسانێکی نەخۆشە.
کچە هەڵخەڵ□ تێنــراوەکە، یەکســانە بە کچــانی وڵــات، کە بــوونەتە

قووربانییی نەخۆشیی پیاوانەك، كە شەڕ لە هەموو بەها ڕەوشتییە مرۆڤییەكان دایماڵیوون.

وێنەی ژن، لە تێگەیشتنە تەسكبین و كوێرانەكەی ژەنەڕاڵەوە:

دوای تێربوونی ژەنەڕاڵ و دەركەوتنی ڕووی ڕاستەقینەی بۆ كچەكە، كە بۆی دەردەكەوێت ژەنەڕاڵ تەنیا بۆ كاتبەسەربردن و ڕابواردن دەگەڕێیدا بووە، هەرگیزاو هەرگیز وەك مرۆڤیش سەیری نەكردووە، تەنانەت وەك (مریشك) چاو دە ژن دەبڕێت و سەیری كچەی كردووە ((ئەمەش هەر پاشماوەی خەمە بیگەیەنن بۆ تەویلەكان، خۆتان دەزانن ئەمساڵ هەموو كەڵەشێرەكانم پاش ئەوەی لە شەڕەكەڵەشێردا دەدۆڕان خەساند و مریشكەكانیش نیوەیان بەدەردی دەڵوە مردار بوونەوە و ئەوانی تریش لەبەر ئەوەی لە كڕ كەوتن یاخی بووبوون سەرم بڕین، بۆیە ئێستا ئەو تەویلانەم بۆ ئێوەمانانە هەتا لەسەر ئەو هێلكە ماوانە بنیشن و هەڵیان بهێنن))، ل 137.

تێگەیشتنی ژەنەڕاڵ وایە، كە دەبێت ژن لە كونجی ماڵەوەدا بێت. كار بكات و خزمەت پێشكەش بە پیاو بكات، ئەو پیاوەی وەك كەڵەشێر، لەگەڵ چەندین ژنە و خۆی تێر دەكات و ڕادەبوێرێت. له ڕوانگەی ژەنەڕاڵ/ كۆمەڵگەی كوردیی ئەركی ژن ئەوەیە، كە ئارەزووی ژەنەڕاڵ/پیاو تێر بكات. ئەمە هەر وەك كەڵەشێر، كە لەدەوری چەندین مریشك هەڵدەسووڕێت.
ئەمە بەدیوێكی تر، ژەنەڕاڵ ماف بەخۆی دەدات، هەر وەك كەڵەشێر دەگەڵ ژندا بێت، چونكە لە كۆمەڵگەی ڕۆژهەڵاتی ئیسلامییدا، پیاو بۆی هەیە تا چوار ژن بێنێت و چێژیان لێببینێت.

لە لایەكی تریشەوە، ژەنەڕاڵ هەر تەنیا ئەو ژنانەی بۆ تێركردنی غەریزە زایەندییەكەی نییە، بەڵكو دەیەوێت لە رووی ئابووریشەوە سوود لە ژن ببینێت ((دەمەوێ سوود لە ئەوە وەرگرم بۆ ئابووری وڵات))، ل137.

ج- وەرە پێكەوە سەما بكەین

ئەم چیرۆكە، گێڕانەوەی پەیوەندیی خۆشەویستیی ژنێكە لەگەڵ پیاوێك. سەرەتای دەستپێكردنی گێڕانەوەش لە فێستیڤاڵی گەوە و خۆشەویستیدایە. كاتێك ژنێكی پرچ سپی، سەروو پەنجا ساڵ، لەیدەپرسێت شووەت نامە نییە. ئەم ژنە خوشكی ئازادە، بەناوی بەهە و چاوی بە مینا دەكەوێت. ئەمە دوای لێكدابڕانی سی ساڵی مینا لە ئازاد. دوای گفتوگۆ، بە فلاشباك باسی منداڵیی، زانستگە و

خۆشویستنی مینا و ئازاد دەکرێت. دوایی کەسێتی ئازاد وەك پیاوێك، کە مینا کەرانە و شێتانە بە دڵ و گیان ئازادی خۆش دەویست، دەردەکەوێ.

وەك لە دوایی کە مینا ئیمەیلێکی بۆ دەنێرێت و بە ناوێکی خوازراو قسەی لەگەڵ دەکات، ئەوە ئەم پیاوە کە دوای سی ساڵ لێکجوودابوونەوە و ژیان بردنەسەر لە دەرەوەی وڵات، ئەوە هێشتا ئەو دەمامکەی لە ڕوو لانەداوە. پیاوەکە ئازاد و پێشکەوتوو خۆی نیشاندەدات، بەڵام لە ڕاستیدا، پیاوەکە وابەستە بە فەرهەنگی داخراو. گوایە پیاوەکە باس لە ئازادیی ژنی وڵاتی خۆی دەکات، بەڵام ڕازی نییە و کراوە نییە سەما لەگەڵ خۆشەویستەکەی خۆی بکات. چونکە هەر خۆشەویستی مینا وایکرد، کە داوا لە ئازاد بکات ئاهەنگێك لە ڕۆژی خۆشەویستیدا بکەن. سەما و دەستەملان، ئاوەزانبوونی گیان و لەدایکبوونەوە، سەما گیان بەبەر دڵە مردووەکاندا دەکاتەوە و جارێکی تر بەرەو ژیانێکی ئازاد و دوور لەو ژیربێژییەی باوەی مێگەل تێیدا دەژێت.

بۆیە کاتێك لەو ئاهەنگەدا، کە پۆلێك لە هاوڕێ مەسیحییەکانیان داوەت کردووە، ئەمەش بەو هۆکارەی، کە ئەوان کراوەترن و (خەڵکی خۆیان) کەمیان دەزانن ڤالەنتاین مانای چییە؟ داوای ئەم ئاهەنگەی کردووە، بۆیە کاتێك کەس بەسەر کورسییەکانەوە نییە، میناش دەیەوێت تەنوویەتی گیان بشکێنێ و خۆشەویستیی خۆی بۆ ئازاد دەربەڕێت، داوای لێدەکات کە پێکەوە سەما بکەن، بەڵام ئازاد هەر زوو هەڵدەداتێ ((شێت بوویت، تۆ ژنێکی ئابڕوومەند نیت، چۆن ڕێگەت دەدەم سمت و کەفەڵ بادەیت بۆ ئەو هەموو پیاو))، ل 33. بەڵام مینا گفتوگۆی لەگەڵ دەکات و پێی دەڵێت، ئەگەر ئا ئەم جۆرە ناوەرۆکە و بیرکڵۆڵییە، ئەم داخراویی و دەمامکەت هەبوو، یان پێم دەوتیت بۆچی ئەم هەموو خۆنواندن و تەماشاکردنە، لەپای چی؟ ئەوە پێت دەوتم ((گرێت هەیە بەرانبەر عەقڵی پیاو))، ل 34. ئازاد نموونەی پیاوێکی دەمامکدارە، ئەم دەمامکەشی تەنیا بۆ لەخشتەبردنی ژنە و بەس؛ بە مەبەستی شکاندنی ئارەزووی خۆیەتی لێیان.

گفتوگۆی مینا بە نێوێکی خوازراو لەگەڵ ئازاد:

مینا دوای مردنی مێردی، بەهۆی ئەو خۆشەویستییەی بۆ ئازاد هەیبوو، ئەوە هەوڵدەدات بە نێوێکی خوازراو قسەی لەگەڵ بکات، هەڵبەتە وەك کوردێکیش نا. بۆیە کاتێك، کە قسەی لەگەڵ دەکات، لێی دەپرسێت، کە خۆشەویستیی کردووە؟ یان نا؟ یان بە ڕاستی؟ یان چۆنە تا ئێستا هەر

سەلتە و ژنی نەهێناوە. ئەوە پێی دەڵێت من خۆشەویستییم کردووە، بەڵام تەنیا بۆ کات بەسەربردن بووە و هیچی تر. تەنانەت لە یەککاتدا، من لەگەڵ دوو ژن، پەیوەندییم هەبووە، ((خۆت دەزانیت ژنی ئەم کولتوورە زۆربەیان بەوەفان و هەر ئەوەندە لەگەڵ پیاوێکدا دەبن هەتا مەبەستی پێیەتی، یان پارەدارە، یان دەستێکی باشی کولتوورەکەی خۆیان دەست دەکەوێت، پاشان بۆ ئەمەی بێگانە ناوزەدکراو دەڵێن بەی بای))، ل 36. ئەم وێنەیەی ئازاد بۆ ژنی بێگانە و ژنی وڵاتەکەی خۆی دەیکێشێت، کە گوایە بەوەفا، پارەبردە و ڕەگەزپەرستن. ئەوە وێنەی خودی خۆی/ ئازادی تێدا بەرجەستە دەبێتەوە. مرۆڤ چۆن وێنەی شتەکان و دەوروبەر بکات، ئەوە لە توانای ئاستی بینینی خۆیەوەیەتی و لە تێگەیشتنی خۆشیەوە دەتوانێت دەوروبەر و لێکدانەوە بۆ بینراو، بیسترا و هەستپێکراوەکان دەکات.

لە کاتی ئەم قسانەدا، ئەوە ئازاد هەندێك لەو قسانەی، کە لە ڕابردوودا مینا پێی گوتبوون، بەکار دەهێنێت. بۆیە ئەو خۆشەویستییە نەمرەی مینا بۆ ئازاد، ئەمەش وایلێدەکات ترووسکاییەك یان ئومێدێکی پێ ببەخشێت، کە ئازاد خۆشی دەوێت و هەر بە یادی ئەوەوە ژیاوە. ئەو قسانەی لە ئاهەنگی پێشتر واتە سی ساڵەی بەری، مینا هەمان ئەو قسانەی کردبوو، کە ئەو پێی وتنەوە، ((ئەوە خواستی منیشە، یەکەم هەنگاو بەسەما دەست پێ بکەین، سەما سەما هەتا ئەودیوی ژین، سەمایە ئارەزووی منیش، سەما هەتا ئەودیوی ڕۆح))، ل 38. بۆیە دوای ئەمە{ مەبەست پەیوەندیی ئیمەیڵ}،کە دوو ساڵ دەخایەنێت، بڕیار دەدەن یەکتر ببینن، کە هێشتا خۆی پێنەناساندووەتەوە.

هەروەها مینا لێی دەپرسێت، کە هەندێك شتی نەشیاو و سەیر دەبیستم، لە وڵاتی ئەوە لە مەڕ ژن. لەم پرسیارەدا ئازاد باسی خۆی دەکات، کە گوایە لەبەر وەها شتێك وڵاتەکەی جێهێشتووە. جێهێشتنی وڵاتیش، وەك ئازاد گوتەنی، بەهۆکاری داکۆکیکردنی لە مافی ژن و ئازادیی ژن بووە. کەچی خۆی لەوەتەی لە وڵاتدابووە، ئەوە پەیوەندییەکی ڕاستەقینەی لەگەڵ ژنان نەبووە، تەنیا بۆ کات بەسەربردن بووە.

کاتێکیش لێی دەپرسێت و باس دێتە سەر ئاهەنگ و سەما، ئەوە قسەکانی یەکەم ئاهەنگی بەری سی ساڵ، کە مینا کردنی، دەیانکاتەوە، کە گوایە کەسێکی تێگەیشتووە، بەڵام هەر زوو ئاهەنگەکەی شێواند و ڕووی ڕاستەقینەی بەدیار کەوت.
بۆیە کە باس لە سەما دەکات لە وڵاتەکەی، ئەوە دەڵێت: ((من لەوەش

ژنێکی عەقڵ کراوەم نەدەبینی، کە تەنانەت ئەم سەماکردنەی ئێستای من و تۆی پێ ئاسایی بێت و ئێوارەخوانەکمان پێکەوە هەبێت… کەسیشیان ئەوەندە ڕۆشنبیر نەبوونهیچ لە جیهانی ئەفسووناوی سەما بگەن))، ل 41. هیچ کەسێك خەونێکی نەبووە بۆ سەما. خەون لەوەدا نییە. چجای بۆ سەما بێت. هەڵبەت ئەمە لە قسەکانی ئازاددا، بەڵام مینا لێی دەپرسێت ئەگەر نییە ((ئەی تۆ بۆ فێرت نەکرد؟))، ل42.
یان بەڕاستی تۆ وەها کەسێك بوویت و ئەوە وێنە و دەنگی ڕەسەنی تۆیە؟ ئەوەی تۆ دەیگشتێنی، ئەوا ناڕاستە، بەڵکو بە پێچەوانەوە، ئەی ئەوە نییە کەسێکی ڕۆژهەڵاتیی لێرە ئامادەیە و لە تۆش باشتر سەما دەزانێت؟ کاتێکیش مینا خۆی پێدەناسێنێت و دەڵێت من مینام: ئازاد پێی دەڵێ ((ئەو مینای سی ساڵ بەر لە ئێستا وازم لێ هێناوە و بە شەرمانە بەم تەمەنەوە و بەم سەری سپییەوە لەناو ئەم هەموو خەڵکەدا کەوتووەتە سمت و قنگ بادان))، ل 42.
ئازاد وێنەی پیاوێکە، کە تا سەرئێسقان دەیەوێت کەرانە، نەریتیی و خێڵەکیی بژێت و خۆشی وەك پێشکەوتووخواز و داکۆکیکاری سەرسەختی ژنان، نیشان بدات.
هەڵبەتە ئەمە لە بەکارهێنانی تێگەی ڕۆژهەڵاتیی، لەم چیرۆکانەی بەتایبەتی لە ئەورووپا دەنووسرێن، وەك خۆبردنە پێشەوەیەك لە بازاڕ و بڵاوکراوەکانی ئەورووپا دەبینین، نەك ئاگایی و خوێندنەوەی فەرهەنگە ڕۆژهەڵاتییەکان. بەتایبەتی لەم چیرۆکە و چیرۆکی کچێ ئازادەکەدا بە ئاگایی ژنانە و هزر بەم شێوەیە نییە، کە ڕازیمان بکات. ئا ئەلێرەوە دەبێت خوێنەر گومانی لە بەکارهێنانی تێگەی ڕۆژهەڵاتیی هەبێت.

کارەکتەرە سەرەکیی و لاوەکییەکان، لە هەرسێك چیرۆکەکەدا:

ا- کچێ ئازادەکە:

– کچێ ئازادەکە، دەمامکی نییە و داوای ماف و ئازادیی بۆ ژن دەکا.
– ڕووکردنە دەرەوەی کچەکە، هۆکارەکەی داخرانی فەرهەنگەکەیە، کە تێیدا پیاو بەها بە شتەکان دیاری دەکات.
– مامەڵەکردنێکی مرۆڤانە دەکات و کار بۆ ئازادیی و ئاشتیی دەکات.
– لە ناوەوەی وڵات، کچەکە پێشکەوتوو دەردەکەوێت و یاخییە، بەڵام لە دەرەوەی وڵات، بەهۆی کاریگەریی فەرهەنگە داخراوەکەیەوە، کە هێشتا بەسەریەوە ماوە، وەك دواکەوتووێك سەیر دەکرێت، لە ئاست فەرهەنگی ئەورووپا.

ب- وەرە با پێکەوە سەما بکەین:

– پیاوەکە دەمامکی هەیە.

– ئەم دەمامکەش بۆ تەفرەدان و هەڵخەڵەتاندنی ژنان بەکار دێنێت.
– خۆی بە پێشکەوتووخواز پێشان دەدات، گوایە جاڕ بۆ مافی ژنان و ئازادیی دەدات، کەچی تەنیا بۆ مەرابی بەرژەوەندیخوازییەکەی خۆیەتی و تێرکردنی ئارەزووەکانی.
– فەرھەنگە داخراوەکەی دەکاتە هۆکارێك، کە گوایە هۆکار بووە و لەوێ ڕێگری لە مافی ژن دەکرێت و دەچەوسێنرێتەوە، بۆیە ڕووی کردووه تە دەرەوەی وڵات.
– لە دەرەوەی وڵاتیش، کە فەرھەنگێکی کراوەیە، ئەم ناگۆڕێت و رووی ڕاستەقینەی ئەو هەڵخەڵەتاندن بووە، ڕابواردن و کاتبەسەر بردنە لەگەڵ ژنان.
– لەم چیرۆکەدا ژنێك لە خشتە دەبردرێت و دەبێتە قوربانیی خۆشەویستییەکی ساختەی پیاو.

ج- ژنەکانی ژەنەڕاڵ:
– ژەنەڕاڵ دەمامکدارە.
– دەمامکداربوونیشی بەمەبەستی ڕابواردنە لەگەڵ ژن و خۆ تێرکردنیەتی لە ژن.
– ژەنەڕاڵە و گوایە کچەی خۆش دەوێت و باس لە مرۆڤدۆستیی و ئاشتیی و… تاد دەکات.
– بە کەمسەیرکردنی ژن، وەك ئەوەی مرۆڤ نەبێت.
– مامەڵەکردنی لەگەڵ ژن وەك ئەوەی ژن مریشك بێت و خۆیشی کەڵەشێر.
– ژنانێك لە بەرانبەر یەك پیاودا، لە ڕوانگەی ژەنەڕاڵ/کۆمهڵگەی کوردیی- ئیسلامییەوە.
– هەڵخەڵەتاندن و فریودان، کە گوایە کچەی خۆشدەوێت، کەچی تەنیا بۆ کاری زایەندییە.
– ساوێرەکانی پیاوانی مایل بە ئارەزووبازیی لەگەڵ ژن، نەخۆشییە و یەکسانە بە مەیلی ژەنەڕاڵ/ پیاوان، کە شەڕ نەخۆشی کردوون.

9- کاتێك مرۆڤ دەتکوژر□ت و سەگ/ ئاژەڵیش دەبێتە هاودۆست و ڕزگارییدەرت

کاتێ هەستی مرۆڤدۆستیی پێوارە و مرۆڤەکان بەهۆی توندڕەویی و ئیدیۆلۆژیای ئایینیی و سیاسیی دەچەوسێنرێنەوە، لە ئازادییان و مافی خۆیان بێبەش دەکرێن. ئەوە کۆی سیستێم تووشی تۆقێنەریی، گەندەڵیی و هەرەسهێنان بووە. بۆیە، کە مرۆڤ لەو دەوڵەتە یان وڵاتە لە ژێرچەترێکدا وەك مردوویەك هەریەك بۆیەکتر نەناس و بێجووڵە دەبینرێت، ئیتر هەمیشە لەژێر هەڕەشەی کارەساتێکدا دەبن. لەم وڵاتە یۆتۆپیا دینیی و ئیدیۆلۆژیییە هەرەسهێناوە، مرۆڤ هیچ

شتێك بۆی جێگەی متمانە و دڵنیایی نابێت، ئاژەڵ لەوەوە وەك جێگرەوە دەبینرێت و دەردەکەوێت، بۆ ئەو دۆخەی کە لە کوچە و کۆڵانەکاندا، هەستی مرۆڤدۆستییەتی بەر فیشەکی ئیدیۆلۆژیا کەوتووە.

چیرۆکی کە کوشتنەکەی ئاشکرا کرد؟ لەم کەشەدا و دۆخی وڵاتێك لەژێر شەپۆلی بێبەهاکردنی مرۆڤ وێنا دەکاتەوە. زەمینەی ئەم چیرۆکە سلێمانییە. چیرۆکنووس لەو ڕۆژگارانە دەدوێت، کە ئازادیی و بەهای مرۆڤ، پێشێل دەکرێت. ئەو دۆخەش، کە ئاگایی چیرۆکنووسیان جووڵاندووە، کە پڕمەترسیترینە و لە هەموو شوێنێکیش: بارەگە، پەرستگە و شوێنە گشتیی و تایبەتییەکان…تاد، نمایشی خۆی دەکات و خەڵکیش لەو مەترسییە، هیچ هەڵوێستێکیان نییە، ئەم بێهەڵوێستییەش بووە بە خزمەتکردنی مەترسیدارترین بیروباوەڕی قڕکردن. کە دواجار ئەم مەترسییە و قڕکردنە لە جوندولیسلام، دواجاریش لە داعشدا، کەوتەوە.

ئەم چیرۆکە، شەڕی ئیدیۆلۆژیی و دەسەڵاتی دوو بەرە وێنا دەکات، کە بەرەی بەرهەڵست وەك چیرۆکنووس دەیناسێنێ، بەرەی توندڕەوە ڕیشنەکانە. واتە ئەو بەرەیەی ئیدیۆلۆژیایەکی دینیی دەیجووڵێنێ. بەرەی دووەمیان بەرەی دەسەڵاتدارە، کە ئیدیۆلۆژیای عەلمانی لە خراپترین دۆخ و تۆتالیتارییەدا، خۆی دەبینێتەوە. دۆخێك، کە دەموکراسیی و ئازادییی تاك، تێیدا وەلاوەنراوە.

ژن و سەگێك پێکەوە لە خانوویەکدا دەژین. ژنێك، کە ناچێتە ژێر دەسەڵاتی باوکسالاریی، ڕیشن و تاکڕەویی. خانوویەك کە بازارێکە بەدەوریدا نەخشەی کێشاوە، ئەمەش ماڵەکەی پڕکردووە لە دەنگەدەنگ. ئارامیی لەوماڵەدا تەنگی پێهەڵچنراوە، کە بازاڕ کەخەڵك دەگرێتە خۆی و ئەم ماڵەی دەورەداوە، ئەمەش کۆدە بە دەوروبەر، داب و نەریت. کە دەیەوێ هەموو شتێك بازار/ مەگەل ئاڕاستەی بکات، نەك تاك.

ئەم خانووە هێمایە بۆ فەرهەنگی ناڕێکییی بازاڕیی و خەڵەکیی. فەرهەنگێك، کە مرۆڤەکان لە بێبەهاییدان، کارناکەن، کەچی یەجگار سەرقاڵ و تووڕەن. نەناس و لێك غەیانن. ئەمەش بە تەرم هێمای بۆ کراوە، ئەم تەرمە لە ماڵەکەدایە، ڕێك لەو ژوورەی کە تێیدا چەترێك بە دیوارەوە هەڵواسراوە، لەژێر ئەم چەترەدا تەرمێك دەبینرێت. لەژێر ئەو چەترەدا تەرمێك کەڕ و بێدەنگە، نە بەرکەوتنت لەگەڵ دەبێ نە لاش دەدرێت. لەژێر چەتردابوون، واتە کەخەڵك لە نیشتیمان یان

خاکدا دەگەڕێتەوە، چونکە چێتر لە فەرهەنگی کوردییدا ئاماژە و هێمایە بۆ کۆمەڵ، خاك و نیشتیمان. ئەم تەرمە ناجووڵێ، وەلێ ڕۆژ بەڕۆژ لە گۆڕانی بەردەوامدایە. ئەم تەرمە سەرەتا تەرمی یەك کەسە و دواییش گۆڕانی دەکەوێتێ، کە گۆڕانەکە هەر تەرمێك نابێت. ئیتر کەتەرم زیندووە ڕووحمردووەکان دەنوێنێ. ((تەرمێکی نادیاری نەناسراو بەردەوام لەوێدایە، کەچی تەرمی یەك کەسیش نییە، تەرمێك هەرگیز زیندوو نابێتەوە و، کەچی بەردەوام لە گۆڕاندایە)) ل 48. سەرووی چەترەکەش ئاسنەکە، کە دەسەڵات وێنا دەکات. ئاسن/دەسەڵات، نیشانکراوی دەستی دژەئیدیۆلۆژیای دەسەڵاتدارە. واتە ئاسن ئاماژەیە بۆ دەسەڵات و شێوەی ئیدیۆلۆژیای مرۆڤکوژ.

گەژنەی هاوسەرگریی ژن و مێردەکە، چەند ڕۆژێکی ماوە، کە سێ ساڵ پەیوەندیی و سێ ساڵیشە هاوسەرن. بۆیە پێکەوە لەماڵەوە وەدەر دەکەون، بۆ کڕینی دیاریی بۆ یەکتر. بەڵام چەند کەسێکی، ڕیشن ئاسنی سەرووی چەترەکەیان دەکەنە نیشان و ئومێدی هاوسەری ژنە دەپێکرێت و ژنەش لەخۆ دەچێت. تەنیا هۆشاری سەگی هاوڕێگەیان ئەم هەواڵە دەگەیەنێتە بەڕێوەبەری خوێندنگەکە و ژیانی ژنەکە ڕزگار دەکات. سەگەك وەفاکەی هەر ئەوە نییە، کە بژێویی بۆ ماڵەوە پەیدا دەکات، بەڵکو شوێنی ئەو مرۆڤە دەگرێتەوە، کە مرۆڤ دەکوژێت. بۆیە سەگ، لە مرۆڤەکان مرۆڤانەتر و وەفادارتر دەجووڵێتەوە.

دوای ئەم ڕووداوە، سەگ کار دەکا و لەگەڵ ژنە ژیان دروست دەکەنەوە، ژنەك، کە شکۆمەندیی و شەرەف لە ژیان لەگەڵ سەگدا دەبینێت، نەك لەگەڵ باوکێکی پیاوسالار. نایەوێت ژیانێك بژێت، کە لەلایەن هاومرۆڤەکانییەوە، تا ڕادەی پڕمەترسیی بێبەها کراوە. دەسەڵاتێك داماڵدراوە لە یاسای مرۆڤیی. شەڕ بە ئیدیۆلۆژیا؛ کوشتنی مرۆڤە و زیادکردنی پەیڕەوکار و لایەنگرانە. نەك خزمەتکردنی مرۆڤ و شارەستانییەت.

لە کۆتاییدا ئەوی گەرەکە بگوترێ، ژیانی کارکتەر و کێشی ئەم چیرۆکە، لە هەمان دۆخی ژنانی کەبانە دەکا، کە ماڵ/ خاکیان ڕزگار کرد و ژیانیان دروست کردەوە. ژنانێك بەرگریی لە مانەوە و ئازادیی خۆیان کرد. ژنانێك نە چوونە ژێر دەسەڵاتی خۆسەپێنەر و ڕیشنەکانەوە نە چووشنە ژێر دەسەڵاتی پیاوسالارییەوە.

ئەنجام

لەم نووسینەدا گەیشتینە ئەم ئەنجامانە:

1- ئەم بابەتانەی چیرۆکنووس ورووژاندوونی، کێشەی زەق و بەرچاوی ڕۆژانەی ژیانی ژنی کوردە. زیاتریش ئەم بیرە فێمێنیستییەی تێدا دەبینرێت، سەرەتایییە، یان بڵێین قۆناغی ڕهخنه و بەرھەڵستکاری ف□م□نیستییە. قۆناغێکە، کە دەتوانێت هەنگاوی زێتری تێدا بهاوێژێت، بۆیە لە قۆناغی ئاوڵەمە بوونی ژنایەتیی کوردیی جموجۆڵێکی ژنانە نمایش دەکات. بیرێکی ژنانە، دەنگێکی ژن، گەلێك لە کێشەکانی خێزان و کۆمەڵگەی کوردیی دەورووژێنێت. کە کەم نووسەر توانیویانە بەم شێوە کۆچیرۆکییە، بە بیرێکی فێمێنیستانە، کاری خۆی دەست پێبکات و تێشیدا سەرکەوتوو بێت.

2- زیاتر لە هەر شتێك ئەدەب دەتوانێت ڕهنگدانەوەی دەنگی ژن بێت و ژن بتوانێت وێنای خۆی و ناخی خۆی تێدا هەڵبڕێژێت و ڕۆڵ و کاریگەریی خۆیشی بخاتە ڕوو، لە ململانێی مێژووی ژیانی مرۆڤ، کە کۆچیرۆکی “دەزگیرانە قوڕینەکەم” دەنگ و وێناکاری دەنگی ژن، مەیل و خولیاکانی ژنە، بۆ ماف، ئازادیی و یەکسانیی.

3- چیرۆکنووس هەندێ لە بیر و بۆچوونەکانی لەمەڕ ژنی کورد، ئەرێنی نیین، بەڵکو وێنەی ژن زیاد لەوەی، کە هەیە شێوێندراوە. واتا ژن، یەجگار ئەو پەڕوباڵ سووتاوە نییە، کە چیرۆکنووس دەیەوێت ئازار و چەوساندنەوەی بەرچاو بخات. بەشێك لەمەش بۆ چالاکنەبوونی مێدیای کوردیی دەگەڕێتەوە. بۆیە دەبێت نووسەر ئاگایی بەرانبەر بەمە هەبێت. چونکە پیاوی کورد یەجگار ئەو زاڵمە ژنکوژ، مافخۆری ژنەش نییە به تێگڕا، کە تێگەیشتنی چیرۆکنووس تێیدا دەور دەکاتەوە. وێجا ژنی کورد تێکڕا داماڵدراو نییە لە ئازادیی و ماف. دەکرێ بڵێین لەگەڵ سەرھەڵدانی ئیدیۆلۆژیای حزبی ئیسلامیی و بنەمابوونی ئەقڵی خێڵ لە حزبە عەلمانییەکانی کوردییدا، دەنگی ژن ناوشیارانە کپ کراوە. بەڵام لەهەمانکاتدا وێنەی هەر بینراوە. ناشبێت ئەو تێگەیشتنە زەقبێتەوە، کە ژن لە ک□م□□□ی کوردەوارییدا هیچ بەها و ڕێزێکی بۆ دانەنراوە.

4- چیرۆکنووس جەخت لەوە دەکاتەوە، کە هۆکارەکانی چەوساندنەوەی ژن یان وابەستە بوونی ژن بە گەلێك لەو گرێکۆرانەی لە کۆمەڵگەدا هەن و بوونەتە خاڵی لاوازیی، هەر تەنیا لە دەسەڵاتی باوکسالارییدا ڕهنگ نادەنەوە، بەڵکو هەر ئەو دەسەڵاتە ڕهگ□زییەی پیاو هەیەتی، لە ئایین، سیاسەت و تەواوی جومگەکانی ژیاندا دەبینرێت. بە شێوەیەکیش ڕەگی داکوتاوە، کە دەبێت بە وردیی و هۆشیاریییەوە کاری بۆ بکەین

و کۆمەڵگەی کوردیی لێ وەئاگا بهێنرێتەوە.

****

سەرنج: ئەم خوێندنەوەیە بە دوو بەش لە گۆڤاری (ڕامان) ژمارە 249 و 250 بڵاوکراوەتەوە.

****

پەراوێز و سەرچاوەکان:

* بێگەردیی: ئەم زاراوەیە، زمانی پیاوە، کە لە ڕێگەیەوە ناسنامەی بە ژن داوە، ژنی پێدەناسێنێت و پێی کۆتوبەند دەکات، ئێمە لێرەدا بەکارمان هێناوە، وەك لایەنی کردەیی خوێندنەوە بۆ ئەم کۆچیرۆکە. ئەم زاراوانە نموونەیان یەجگار زۆرە: حۆریی، فریشتە، شێرەژن، مەلیکە، پەریی، خانمیخانمان،… ئەمەش هەمووی داهێنراوی زمانی پیاون بۆ مەیل، حەز و خولیاکانی خۆی. سەرباری ئەمە وابەستەکردنەوەی خوێندنەوەکەمان بە فەرهەنگی کوردیی، بۆ زۆتر کاریگەریی دانان خۆمان لە بەکارنەهێنانی زۆر وشە نەپاراستووە.

-___________

1- کازیوە ساڵح، ئاسمان لێ هەموو شوێنێك شینە- کۆمەڵێك دیمانە، چاپخانەی ئاراس، چ1، هەولێر- 2013، ل 61- 62.
2- عەبدوڵڵا ئۆجئالان، قەیرانی شارستانی لەخۆرهەڵاتی ناوین و چارەسەری شارستانێتی دیموکراتی، ل 472.
3- ئەحلام مەنسوور، گرەوی چاوەکانی ئەم- ئەزموون، چاپخانەی ئاراس، چ1،هەولێر- 2008، ل 38.
4- کازیوە ساڵح، دەزگیرانێ قوڕینێکەم، چاپخانەی ئاراس، چ 1، هەولێر- 2012.